

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

**Методичні рекомендації до проведення
практичних занять та самостійної роботи з
дисципліни «Основи наукових досліджень»
для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем
«бакалавр» денної та заочної форм навчання
спеціальностей D1 «Облік та оподаткування», D2
«Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»**

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Основи наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» денної та заочної форм навчання спеціальностей D1 «Облік та оподаткування», D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» / Укл. Н.Г. Фатюха, – Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2026 - 83 с.

Укладач: к.е.н., доцент Н.Г. Фатюха

Рецензент: к.е.н., доцент О.Г. Лищенко

Відповідальний за випуск: к.е.н., доцент О.Г. Лищенко

Затверджено
на засіданні кафедри
“Облік та фінанси ”
Протокол № 6
від 12.05. 2026 р.

Рекомендовано
до видання НМК ФБТЕ
Протокол № 5
від 29.05. 2026 р.

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Тематичний план дисципліни з розподілом навчального часу за темами і формами занять	7
2 Зміст дисципліни за модулями і темами	8
3 Практичні заняття	11
Рекомендації	81

ВСТУП

Дисципліна «Основи наукових досліджень» належить до нормативної дисципліни циклу професійної підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальностями D1 «Облік та оподаткування», D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондового ринку».

Метою вивчення дисципліни є формування знань з методології, теорії методу і методичного забезпечення науково-дослідної діяльності на студентському рівні, на етапах бакалаврських досліджень.

Предметом вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» є процес організації та проведення наукових досліджень у сферах обліку, оподаткування, фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Дисципліна охоплює методологічні засади, загальнонаукові та емпіричні прийоми, що забезпечують формування навичок аналізу й синтезу, застосування знань у практичних ситуаціях, а також розвиток критичного мислення та академічної доброчесності. Її мета - надати студентам інструментарій для дослідження економічних і фінансових процесів, формування професійних рішень та усвідомлення соціально-економічних проблем у контексті сталого розвитку.

Завдання вивчення дисципліни

- теоретична підготовка з питань сутності понять і категорій методологій наукових досліджень;
- організації процесу наукового дослідження;
- застосування теоретичних та емпіричних методів дослідження;
- методик дослідження, їх змісту і принципів розробки;
- розробки етапів та форм процесу наукового дослідження;
- організації науково-дослідної роботи магістрів;
- специфіки наукового пізнання; змісту та структури процесу наукового дослідження;
- оформлення результатів наукових досліджень та впровадження їх у практику;
- визначення економічної ефективності наукових досліджень.

Вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» складається з лекційних, практичних занять, а також самостійної роботи студентів.

Метою практичних занять, а також самостійної роботи студентів з дисципліни «Основи наукових досліджень» є формування системних знань і практичних навичок у сфері наукової діяльності, розвиток уміння застосовувати методи дослідження для вирішення професійних завдань, виховання критичного мислення та академічної доброчесності, а також підготовка до самостійної роботи з науковими джерелами, інформаційними технологіями й аналітичними інструментами з метою використання результатів досліджень у майбутній професійній діяльності.

У результаті вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» студент спеціальності D1 «Облік та оподаткування» повинен отримати:

Загальні компетентності:

1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК01.
2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02.
3. Здатність працювати автономно. ЗК04.
4. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК06.
5. Здатність бути критичним та самокритичним. ЗК07.
6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК08.
7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК13.
8. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності. ЗК17.

Фахові компетентності:

1. Здатність застосовувати етичні принципи під час виконання професійних обов'язків. СК10.
2. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави СК11.

Очікувані програмні результати навчання:

1. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві. ПР15.
2. Вміти працювати як самостійно, так і в команді, проявляти

лідерські якості та відповідальність у роботі, дотримуватися етичних принципів, поважати індивідуальне та культурне різноманіття. ПР17.

3. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. ПР21.

Для спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондового ринку»:

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК01.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК02.
3. Здатність планувати та управляти часом. ЗК03.
4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК06.
5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК07.
6. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК09.
7. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності. ЗК15.

Фахові компетентності:

1. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення. СК 10.
2. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку. СК11.

Очікувані програмні результати навчання:

1. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів. РН14.

2. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати. РН 16.

3. Визначати та планувати можливості особистого професійного розвитку. РН17.

4. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави. РН21.

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ З РОЗПОДІЛОМ НАВЧАЛЬНОГО ЧАСУ ЗА ТЕМАМИ І ФОРМАМИ ЗАНЯТЬ

Назва модуля, теми	Денна форма навчання		
	лекції	практич ні заняття	самостійна робота студента
Змістовий модуль 1.1 Теоретичні основи науки та наукової діяльності			
Тема 1. <i>Основні визначення та поняття у науковому дослідженні</i>	4	2	7
Тема 2. <i>Становлення науки. Наукові школи в Україні</i>	2	1	7
Тема 3. <i>Змістовність наукових досліджень в сфері фінансів та обліку</i>	2	1	7
Тема 4. <i>Методологія дослідницької діяльності та методика наукової роботи</i>	4	2	7
Тема 5. <i>Аналітичні технології у наукових дослідженнях</i>	4	2	8
Разом за змістовим модулем 1	60	16	36
Змістовий модуль 2.1 Технологія проведення наукових досліджень			
Тема 1. <i>Наукове дослідження та технологія дослідницької роботи</i>	8	2	5
Тема 2. <i>Організація наукової діяльності й наукових досліджень</i>	8	2	5
Тема 3. <i>Економічний потенціал науково дослідної роботи</i>	7	2	4
Тема 4. <i>Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра</i>	8	2	5
Тема 5. <i>Академічна доброчесність</i>	7	2	4
Тема 6. <i>Теорія та практика соціально-економічних досліджень</i>	7	2	4
Тема 7. <i>Способи захисту наукових результатів. Основні аспекти авторського права</i>	7	2	4
Тема 8. <i>Методика виявлення винаходів та складання заявки на винахід</i>	8	2	5
Разом за змістовим модулем 2	60	16	36

Усього годин	120	32	72
--------------	-----	----	----

2 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ ЗА МОДУЛЯМИ І ТЕМАМИ

Змістовий модуль 1.1. Теоретичні основи науки та наукової діяльності

Тема 1. Основні визначення та поняття у науковому дослідженні

Поняття науки, її мета та ознаки. Функції та значення науки. Види наук. Структурні складові науки. Методологія, науковий метод, методика. Науковий аналіз в дослідженні.

Тема 2. Становлення науки. Наукові школи в Україні.

Причини виникнення науки. Стадії розвитку науки. Поняття наукової школи. Наука в сучасній Україні. Мета, завдання наукознавства.

Тема 3. Змістовність наукових досліджень в сфері фінансів та обліку

Еволюція та сучасність фінансової науки. Дослідження становлення методології бухгалтерського обліку

Тема 4. Методологія дослідницької діяльності та методика наукової роботи

Методологія дослідницької діяльності. Методи наукового дослідження. Наукові методи емпіричного дослідження. Наукові методи теоретичного дослідження. Загальнологічні методи дослідження. Системний підхід у науковому пізнанні. Синергетика як нова стратегія наукового пошуку.

Тема 5. Аналітичні технології у наукових дослідженнях

Види аналізу та їх характеристика. Методи аналітичної діяльності. Форми наукового знання. Критерії істинності наукового знання. Значення методології у вивченні економіки

Змістовий модуль 2.1 Технологія проведення наукових досліджень

Тема 1. Наукове дослідження та технологія дослідницької роботи

Процес висунення гіпотези щодо проведення наукового дослідження. Дослідження зв'язків між предметами, процесами і явищами. Методи збирання і обробки інформації. Математичне дослідження проблем. Графічні способи зображення результатів наукових досліджень. Види та особливості викладу результатів наукових досліджень. Процеси створення нових ідей

Тема 2. Організація наукової діяльності й наукових досліджень

Організація творчої діяльності дослідника. Структура наукового дослідження. Формування вченого як особистості. Особливості розумової праці

Тема 3. Економічний потенціал науково дослідної роботи

Економічна ефективність наукових досліджень. Впровадження завершених наукових досліджень у виробництво.

Тема 4. Технологія роботи над кваліфікаційною роботою магістра

Загальна характеристика курсової роботи як самостійного навчально-наукового дослідження студента. Сутність магістерської роботи та її структура. Вимоги до магістерської роботи . Загальний зміст магістерської роботи та вимоги до її оформлення. Захист магістерської роботи

Тема 5. Академічна доброчесність

Дотримання та порушення академічної доброчесності. Академічний плагіат. Самоплагіат, фабрикація та фальсифікація. Оформлення результатів дослідження. Відповідальність за порушення академічної доброчесності. Розвиток академічної культури у здобувачів освіти.

Тема 6. Теорія та практика соціально-економічних досліджень.

Застосування системного підходу при аналізі соціально-економічних систем. Синергетичний підхід до дослідження соціально-економічних систем

Тема 7. Способи захисту наукових результатів. Основні аспекти авторського права

Основні поняття авторського права. Історичні передумови виникнення вітчизняної системи охорони авторського права. Об'єкти й суб'єкти авторського права. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет

Тема 8. Методика виявлення винаходів та складання заявки на винахід

Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Опис винаходу (корисної моделі). Аналог винаходу (корисної моделі). Особливості змісту заявки на винахід щодо пристрою. Особливості подання заявки на секретний винахід. Подання міжнародної заявки. Приклад отриманого патенту. Авторське право на наукову статтю. Ще раз про патентний пошук. Бази даних патентів, що дають найбільше інформації для розширеного патентного пошуку

3 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАУКИ ТА НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ТЕМА 1 ОСНОВНІ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ПОНЯТТЯ У НАУКОВОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Мета проведення: полягає у формуванні базового уявлення студентів про сутність науки та наукової діяльності, ознайомленні з ключовими категоріями й поняттями, що використовуються у процесі дослідження, розвитку здатності розрізняти рівні наукового знання (емпіричний та теоретичний), а також у засвоєнні методологічних засад організації дослідницької роботи.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Що таке наука? Які компоненти науки.
2. Що є предметом науки? Які завдання та функції науки?
3. Яка різниця між поняттями знання і наука?
4. Чим відрізняються абсолютне і відносне знання?
5. Що таке пізнання? Які є види пізнання?
6. На які групи поділяються галузі наукових знань?
7. В чому різниця між гіпотезою та законом?
8. Методологія та її зміст.
9. Що досліджує системно-діяльнісний підхід методології?
10. Поняття наукової ідеї.
11. Наукова концепція та її значення.
12. Принципи наукового дослідження.
13. Науковий аналіз в дослідженні.
14. Поняття «міркування» в науковому дослідженні.
15. Умовивід та його значення.

Тести для самостійного опрацювання

1. Головною функцією науки є:

- а) пізнання об'єктивного світу від живого споглядання до абстрактного мислення і до практики;
- б) участь у розвитку науково-технічного прогресу;
- в) участь у забезпеченні ефективності управління;

г) участь у накопиченні фактів та розкритті закономірностей навколишнього світу;

д) усі відповіді вірні;

е) правильної відповіді немає

2. Об'єднати наведені галузі у три групи:

а) природничі

б) суспільні;

в) гуманітарні.

Галузі знань: фізика, хімія, психологія, педагогіка, логіка, економіка, історія, географія, право, біологія, філософія, соціологія.

природничі науки (математика, фізика, хімія, біологія та ін.);

- суспільні науки (економіка, соціологія, політологія, правові науки, демографія тощо);

гуманітарні науки (історія держави, історія мистецтва, церкви, теологія, мовознавство і літературознавство, філософія, логіка, психологія та ін.).

3. Основні функції науки в суспільстві:

а) задоволення потреб людини у пізнанні законів природи і суспільства;

б) розвитку культури, гуманізації виховання і формування нової людини;

в) удосконалення виробництва і суспільних відносин;

г) усі відповіді правильні.

4. Методологія науки це:

а) отримання необхідної інформації про структуру об'єкта дослідження та його властивості;

б) система наукових принципів, на основі яких базується дослідження;

в) спосіб пізнання і практичного перетворення реальності;

г) усі відповіді правильні;

д) правильної відповіді немає.

5. Назвіть основні характеристики, які притаманні лише для науки:

а) теоретичність і раціональність;

б) об'єктивність та цілеспрямованість;

в) пізнавальна мета та практичність;

г) усі відповіді правильні

д) правильної відповіді немає.

6. Наука – це...

а) форма інтелектуальної діяльності людства, спрямована на отримання істинних знань про світ на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку;

б) форма приватної власності людства, спрямована на отримання істинних знань про світ на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку;

в) форма юридичної власності людства, спрямована на отримання істинних знань про світ на відкриття об'єктивних законів світу і передбачення тенденцій його розвитку;

г) перевірений практикою результат пізнання дійсності, адекватне її відбиття у свідомості людини;

г) усі відповіді правильні

7. Теорія – це...

а) система знань стародавнього світу, що базується на: астрології, першоосновах хімії, астрономії, основах математики, мінералогії та географії, логіки та психології, зоології та ботаніці, а також естетиці;

б) система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві;

в) авторська стратегія в одержанні нових знань про об'єкт та предмет дослідження;

г) форма відображення у мисленні нового розуміння об'єктивної реальності;

д) правильної відповіді немає.

8. Наукова ідея – це...

а) це система узагальненого знання, пояснення різнобічності подій, ситуацій, що відбуваються у природі чи суспільстві;

б) інтуїтивне пояснення явищ без проміжної аргументації, без осмислення всієї сукупності зв'язків, на основі яких робляться висновки;

в) система знань стародавнього світу, що базується на: астрології, першоосновах хімії, астрономії, основах математики, мінералогії та географії, логіки та психології, зоології та ботаніці, а також естетиці;

г) властивість, характеристика об'єкту дослідження;

г) усі відповіді правильні

9. В чому полягають емпіричні завдання пізнання в науковому дослідженні?

а) у вирішенні питань при формуванні теорії і розробці гіпотези, коли повинні задовольнятися логічні гносеологічні вимоги;

б) у відтворенні механізмів, явищ або процесів, яке дає можливість пояснити встановлені факти;

в) у виборі і ретельному вивченні фактів;

г) в оцінці виявлених закономірностей, властивостей, тенденцій з метою підсилення позитивних сторін явищ, процесів і усунення негативних;

д) правильної відповіді немає.

10. Теоретичні завдання пізнання в науковому дослідженні полягають у...

а) відтворенні механізмів, явищ або процесів, яке дає можливість пояснити встановлені факти;

б) виборі і ретельному вивченні фактів;

в) вирішенні питань при формуванні теорії і розробці гіпотези, коли повинні задовольнятися логічні гносеологічні вимоги.

г) в оцінці виявлених закономірностей, властивостей, тенденцій з метою підсилення позитивних сторін явищ, процесів і усунення негативних;

д) правильної відповіді немає.

11. Інтелектуальна творча діяльність, спрямована на здобуття і використання нових знань – це :

а) фундаментальні дослідження;

б) прикладні дослідження;

в) творча діяльність;

г) наукова діяльність;

д) правильно а).

12. Що є предметом наукового дослідження?

а) навколишній матеріальний світ;

б) авторські стратегії в одержанні нових знань про об'єкт та предмет дослідження;

в) досліджувані з певною метою властивості об'єкта дослідження, ставлення до об'єкта;

г) є пов'язані між собою форми руху матерії або особливості відображення їх у свідомості;

д) правильної відповіді немає.

Практичні завдання

Завдання 1. Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.1 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів

Таблиця 2.1 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Наука	бути джерелом підтвердження знань, які можна використати у різних сферах практичної діяльності людей
2. Місія науки	вербальний (словесний) опис об'єкта пізнання, який відображає його істотні та необхідні ознаки, а також взаємозв'язки цього об'єкта з іншими явищами об'єктивної дійсності
3. Науковий факт	думка, що визначає суттєві і необхідні ознаки предметів та явищ, взаємозв'язки.
4. Закон	певний внутрішній суттєвий зв'язок явищ, процесів і особливостей матеріальних об'єктів
5. Поняття	певний вид знання, котрий характеризується теоретичністю і раціональністю
6. Умовивід	властивість, характеристика об'єкту дослідження
7. Наукова концепція	система поглядів, теоретичних положень, основних тверджень щодо об'єкта дослідження об'єднаних певною ідеєю
8. Предмет дослідження	сукупність прийомів, способів дослідження, порядок їх використання та інтерпретації одержаних за їх допомогою результатів
9. Методологія	спосіб побудови й обґрунтування наукового знання
10. Методика	форма мислення, у якій з одного або декількох істинних суджень, на підставі певних правил висновку, виходить нове судження, що з певним ступенем ймовірності впливає з них.
11. Метод	вчення про метод, теоретичне обґрунтування з позицій певного (визначеного) світогляду, вихідних принципів пізнання і практики.
12. Наукова ідея	наукове припущення, висунуте для пояснення будь-яких явищ, процесів або причин, що зумовлюють даний наслідок

Продовження таблиці 2.1

1	2
13. Завдання науки	опис, пояснення і прогнозування процесів та явищ дійсності на основі законів, що нею відкриваються
14. Гіпотеза	подія чи явище є первинним елементом процесу пізнання і реальною основою усіх наукових результатів і висновків..

Завдання 2

Знання є найважливішою складовою змісту освіти, його ядром. На основі знань формуються вміння, навички, розумові і практичні дії. Складіть таблицю під назвою «Види знань у наукових працях учених».

Завдання 3

Існують різні підходи до класифікації видів наук, описані в багатьох наукових джерелах. На їх основі відобразіть схематично класифікацію наук.

Завдання 4.

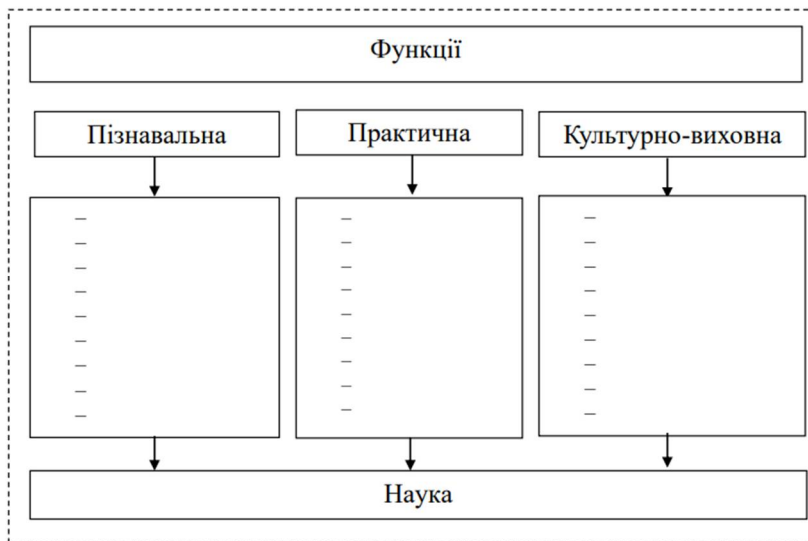
Враховуючи норми Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність» наведіть *об'єкти і суб'єкти наукової діяльності з короткою їх характеристикою*. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>),

Теми для рефератів

1. Поняття про науковий метод; види методів дослідження. Методика.
2. Вибір методів дослідження.
3. Місце практики в структурі дослідження.
4. Етапи наукового дослідження

Самостійна робота**Завдання 1**

2. Обґрунтуйте функції науки в сучасному суспільстві:

Рисунок 2.1 – Функції науки в сучасному суспільстві

Завдання 2

Підготуйте відповіді на такі питання:

1. Поняття про «наукове дослідження». Основні ознаки наукового дослідження (новизна питання; доказовість висновків). Характеристика наукового дослідження.

2. Рівні (емпіричний і теоретичний) дослідження.

Характеристика емпіричного і теоретичного рівнів, їх етапи реалізації.

3. Види наукових досліджень (фундаментальні, прикладні, розробки).

Методичні вказівки:

- охарактеризуйте сутність наукового дослідження;
- обґрунтуйте необхідність новизни наукового дослідження;
- обґрунтуйте необхідність актуальності наукового дослідження;

- дайте характеристику емпіричного рівня дослідження;

- охарактеризуйте теоретичний рівень дослідження;

- дайте визначення понять «методологія» і «метод» наукового дослідження;

- назвіть основні ознаки фундаментальних досліджень;

- у чому сутність прикладних наукових досліджень?;
- обґрунтуйте їх зв'язок з фундаментальними науковими дослідженнями. наведіть приклади;
- ознайомтеся з видами науково-дослідних робіт;
- розгляньте характеристику методів наукового дослідження.

ТЕМА 2 СТАНОВЛЕННЯ НАУКИ. НАУКОВІ ШКОЛИ В УКРАЇНІ

Мета проведення: полягає у розкритті історичних етапів розвитку науки, формуванні у студентів цілісного уявлення про процес становлення наукових знань та інституцій, ознайомленні з особливостями функціонування наукових шкіл в Україні, їхньою роллю у розвитку національної та світової науки.

Питання для самоконтролю та дискусії

1. Причини виникнення науки.
2. Назвіть історичні етапи виникнення науки.
3. Охарактеризуйте другу наукову революцію.
4. Визначте особливості третьої наукової революції. В чому полягає її головний результат?
5. Що таке Індустрія 4.0.?
6. Які основні риси третьої та четвертої НТР і що відмінного?
7. Які основні принципи переходу на 4.0?
8. Що Ви можете сказати про концепцію Індустрія 5.0 (Industry 5.0)?
9. Які основні відмінності між Індустрією 4.0 та Індустрією 5.0
10. Які проблеми викликає перехід Індустрії 4.0 до 5.0?
11. Дати визначення наукової школи
12. Що таке НАН України?
13. Особливості наукознавства.
14. Означити загальне наукознавство.
15. Що досліджує економіка науки?
16. Перелічити основні аспекти наукознавства.

Тести для самостійного опрацювання

- 1. Що не відноситься до передумов виникнення науки:**
  - а) формування мови;

- б) розвиток рахівництва;
- в) виникнення релігії;
- г) розвиток мистецтва;
- д) формування письменності;
- е) всі відповіді вірні.

2. Чим характеризується класичний період розвитку науки:

- а) відсутній завершений поділ на дисципліни;
- б) світоглядний характер концепцій;
- в) поява теоретичного знання;
- г) поява нових дисциплін на стижах традиційних;
- д) різке дорожчання науки;
- е) вірна відповідь відсутня.

3. Чим характеризується сучасна стадія розвитку науки:

- а) відсутній завершений поділ на дисципліни;
- б) світоглядний характер концепцій;
- в) поява теоретичного знання;
- г) поява нових дисциплін на стижах традиційних;
- д) різке дорожчання науки;
- е) вірна відповідь відсутня.

4. Що не характерно для першої наукової революції:

- а) об'єктивність знання;
- б) достовірність;
- в) поява некласичної науки;
- г) вилученні елементів, що не стосуються пізнавального суб'єкта і процедур пізнавальної діяльності;
- д) створення квантової теорії;
- е) всі відповіді вірні.

5. Що не характерно для другої наукової революції:

- а) становлення класичного природознавства;
- б) створення теорії відносності;
- в) зростає роль суб'єктивного чинника;
- г) поява некласичної науки;
- д) створення квантової теорії;
- е) всі відповіді вірні.

6. Що характерно для третьої наукової революції:

- а) створення квантової теорії;
- б) створення теорії відносності;
- в) зростає роль суб'єктивного чинника;

- г) поява некласичної науки;
- д) виникнення постнеокласичної науки;
- е) всі відповіді вірні.

7. Характерні риси Індустрії 4.0:

- а) розвиток інформаційно-комунікаційних технологій;
- б) автоматизація виробничих процесів.
- в) повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов;
- г) роботизація виробничих процесів.
- д) всі відповіді вірні;
- е) вірна відповідь відсутня.

8. Характерні риси Індустрії 5.0:

- а) запровадження спільного робочого середовища людини та робота;
- б) розвиток інформаційно-комунікаційних технологій;
- в) автоматизація виробничих процесів.
- г) роботизація виробничих процесів.
- д) всі відповіді вірні;
- е) вірна відповідь відсутня.

9. Головними ознаками наукової школи є

- а) наявність наукового лідера;
- б) високу наукову кваліфікацію дослідників, згуртованих навколо лідера;
- в) значущість одержаних результатів, високий науковий авторитет у певній галузі науки та громадському визнанні;
- г) оригінальність методики досліджень, спільність наукових досягнень;
- д) всі відповіді вірні;
- е) вірна відповідь відсутня.

10. Стійке об'єднання науковців кількох поколінь з метою здійснення досліджень за однією із наукових спеціальностей під керівництвом відомого в Україні та за кордоном доктора наук, професора:

- а) наукова організація;
- б) наукова школа;
- в) наукові напрями;
- г) наукові роботи;

- д) всі відповіді вірні;
- е) вірна відповідь відсутня.

11. Що не відноситься до основних завдань наукознавства:

- а) вивченні законів і тенденцій розвитку науки;
- б) проведенні аналізу взаємодії наук;
- в) прогнозуванні в науці;
- г) комерціалізація науки;
- д) реалізації наукової творчості;
- е) всі відповіді вірні.

12. Наукова дисципліна (група дисциплін), предмет якої складає наукова діяльність і наука як скарбниця знань –це:

- а) наукова організація;
- б) наукознавство;
- в) наукові напрями;
- г) наукові роботи;
- д) всі відповіді вірні;
- е) вірна відповідь відсутня.

Практичне завдання

Завдання 1. Основні поняття теми.

1. У представленій таблиці 2.2 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.2 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Історія науки	формує постіндустріальну цивілізацію, їй відповідає постіндустріальне, інформаційне, постмодерне суспільство.
2. Наука стародавнього світу	пошук таких структурних компонентів науки, які дозволили б співвідносити між собою знання і уявлення, отримані в рамках окремих напрямків, але складові єдине ціле
3. Третя наукова революція	повністю автоматизовані виробництва, на яких керівництво всіма процесами здійснюється в режимі реального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов.
4. Наука	розробка теоретичних основ підвищення

ефективності наукової діяльності	
Продовження таблиці 2.2	
1	2
5. Класичний період розвитку науки	виникає наукове знання, але завершеного поділу на дисципліни не існує, створені концепції здебільшого мали світоглядний характер. Експериментальний метод пізнання в принципі допускається, але експериментальна роль критерію істинності не відводилась.
6. Характерні риси Індустрії 4.0	запровадження спільного робочого середовища людини та робота, а також створення розумного суспільства
7. Наукова школа	наукова дисципліна (група дисциплін), предмет якої складає наукова діяльність і наука як скарбниця знань
8. Основною тенденцією Industry 5.0 є	дослідження феномену науки в його історії.
9. Мета наукознавства	відбувся перехід до власне науки, поява теоретичного знання. Відбувається утвердження природознавства з експериментальною перевіркою гіпотез, виникають технічні науки як знання – посередника між теорією і практикою.
10. Основне завдання наукознавства	галузь наукознавства, яка досліджує (з урахуванням специфіки науки і особливостей наукової діяльності як особливої творчої діяльності, а також зв'язків науки з виробництвом та іншими сферами суспільного практики) принципи, конкретні форми і методи організації і планування науково-дослідної роботи та управління нею як в рамках наукових колективів, так і в масштабі держави
11. Наукознавство	стійке об'єднання науковців кількох поколінь з метою здійснення досліджень за однією із наукових спеціальностей під керівництвом відомого в Україні та за кордоном доктора наук, професора
12. Організація науки	сукупністю емпіричних, теоретичних і практичних знань про навколишній світ,

	здобутих науковим співтовариством
--	-----------------------------------

Завдання 2

Сформуйте перелік законодавчих і нормативно-правових актів України, які безпосередньо чи опосередковано регламентують наукову діяльність за прикладом таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Приклад оформлення

Нормативно-правовий акт	Аспекти регламентації
1	
2	
3	
....	

Завдання 3

Складіть короткий огляд становлення науки в Україні (від Києво-Могилянської академії до сучасних університетів).

Визначте ключові етапи розвитку наукових шкіл.

Завдання 4

Оберіть одну українську наукову школу (наприклад, математичну школу Михайла Кравчука, фізичну школу Ігоря Тамма, історичну школу Михайла Грушевського).

Опишіть її засновника, основні напрями досліджень та внесок у світову науку.

Теми рефератів

1. Наукові школи та їх роль у науці
2. Наукознавство як система знань
3. Філософський аналіз виникнення і розвитку науки

Самостійна робота**Завдання 1**

Порівняйте дві наукові школи України за такими критеріями:

Галузь науки

Основні здобутки

Вплив на міжнародну науку

Виховання учнів та продовження традицій

ТЕМА 3 ЗМІСТОВНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В СФЕРІ ФІНАНСІВ ТА ОБЛІКУ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів цілісного уявлення про предметну специфіку досліджень у фінансовій та обліковій науці, ознайомленні з ключовими напрямками та проблемними полями, що потребують наукового осмислення, а також у розвитку здатності визначати актуальність і практичну значущість дослідницьких завдань.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Охарактеризуйте економічну науку в класифікації наук.
2. На які групи поділяються економічні науки в усьому суспільному виробництві?
3. Сутність фінансової науки.
4. Етапи розвитку фінансової науки.
5. Дайте характеристику теорій сучасної фінансової науки.
6. Які методи притаманні сучасній фінансовій науці?
7. Етапи методології бухгалтерського обліку.
8. Характеристика методу бухгалтерського обліку, як подвійний запис.
9. Які критерії науки бухгалтерського обліку ви знаєте?
10. В чому полягає взаємозв'язок наукової та практичної компонент бухгалтерського обліку в рамках нормативної теорії обліку?
11. Дайте визначення методології бухгалтерського обліку.
12. Методи бухгалтерського обліку.

Тести для самостійного опрацювання

1. Наука, що вивчає спосіб виробництва, тобто розвиток продуктивних сил і виробничих відносин у певних історичних умовах- це:

- а) суспільна наука;
- б) фінансова наука;
- в) економічна наука;
- г) наука про бухгалтерський облік;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

2. Складова частина вчення про розширене відтворення, товарно-грошове господарство і державу, яка займає відповідне місце в системі економічних знань – це:

- а) суспільна наука;
- б) фінансова наука;
- в) економічна наука;
- г) наука про бухгалтерський облік;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

3. Що не відноситься до чинників, які стимулювали розвиток фінансової практики та фінансової думки:

- а) розвиток грошових відносин;
- б) утворення перших держав;
- в) потреба у коштах на забезпечення державних функцій;
- г) рівень політичної свідомості;
- д) перехід фінансових відносин між державою і населенням в імперативну (обов'язкову) форму;
- е) інша відповідь.

4. Перші праці з питань ведення фінансового господарства з'явилися у :

- а) XVII – початок XIX ст.;
- б) XII – XV ст.;
- в) XV ст.;
- г) 1577 р.;
- д) XVII ст.;
- е) інша відповідь.

5. Основи вчення про публічні фінанси були закладені у:

- а) XVII – початок XIX ст.;
- б) XII – XV ст.;
- в) XV ст.;
- г) 1577 р.;
- д) XVII ст.;
- е) інша відповідь.

6. Формування національної фінансової системи відбулося у:

- а) XVII – початок XIX ст.;
- б) XII – XV ст.;
- в) XV ст.;
- г) 1577 р.;

- д) XVII ст.;
- е) інша відповідь.

7. Формування наукових фінансових шкіл відбулося у:

- а) XVII – початок XIX ст.;
- б) XII – XV ст.;
- в) XV ст.;
- г) XVIII ст.;
- д) XVII ст.;
- е) інша відповідь.

8. Факт господарського життя – це:

- а) об'єкт обліку;
- б) предмет обліку;
- в) мета обліку;
- г) завдання обліку;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

9. До якого обліку належить облік майна?

- а) уніграфічний;
- б) діграфічний;
- в) патрімональний;
- г) камеральний;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

10. Теоретико-практичний етап розвитку бухгалтерського обліку відбувся у :

- а) 4000 до н.е. - 500 до н.е.;
- б) 500 до н.е. – 1300 р.р.;
- в) 1300 – 1850 р.р.;
- г) 1850 – 1900 р.р.;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

11. Основи бухгалтерської науки закладені у :

- а) середина XIX.;
- б) середина XX.;
- в) середина IX.;
- г) 1850 – 1900 р.р.;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

12. Вчення про методи наукового дослідження, тобто знання всієї сукупності прийомів і засобів теоретичного пізнання господарських явищ і процесів, виявлення їх властивостей, що утворюють предмет бухгалтерського обліку – це:

- а) методика бухгалтерського обліку;
- б) аналіз бухгалтерського обліку;
- в) методологія бухгалтерського обліку;
- г) методи бухгалтерського обліку;
- д) всі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

Практичні завдання

Завдання 1

Охарактеризуйте особливості історичних періодів розвитку науки за прикладом табл.2.4

Таблиця 2.4 – Приклад оформлення

Назва періоду	Характеристика	
	Сфера фінансів	Сфера обліку
Стародавня наука		
Антична наука		
Середньовічна		
Класична наука		
Неокласична наука		
Постнеокласична наука		

Завдання 2 Кейс-аналіз сучасних фінансових досліджень

1. Оберіть одну сучасну наукову статтю з фінансів (наприклад, про фінтех або ESG).
2. Стисло викладіть її зміст, методологію та практичне значення для економіки.

Завдання 3 Практичне моделювання облікової системи

1. Розробіть спрощену модель бухгалтерського обліку для умовної компанії (наприклад, стартапу).
2. Включіть елементи подвійного запису, фінансової звітності та цифрових інструментів.

Теми рефератів

1. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями.
2. Фінансові аспекти первісного накопичення капіталу.
3. Фінанси постіндустріального суспільства.
4. Історичні передумови виникнення бухгалтерського обліку.
5. Бухгалтерський облік: наука, мистецтво чи ремесло?
6. Визначення поняття „рахівництво” в різних літературних джерелах.

Самостійна робота

Тематика для підготовки міні-лекції з презентацією

1. Визначення сутності фінансів з погляду філософії та історії фінансової думки
2. Основні періоди розвитку бухгалтерського обліку.
3. Бухгалтерський облік Стародавньої Індії
4. Схожі та відмінні риси між стародавніми системами розвитку обліку в Стародавній Греції та Римі.

ТЕМА 4 МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МЕТОДИКА НАУКОВОЇ РОБОТИ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів системного розуміння методологічних засад наукового пізнання, ознайомленні з основними принципами та етапами організації дослідження, а також у розвитку практичних навичок застосування методики виконання наукових робіт.

Питання для самоконтролю знань

1. Дайте визначення поняття “методологія”, “методологія науки” та “методологічні основи наукового дослідження”.
2. Дайте визначення поняття “метод” та “методика дослідження”.
3. Охарактеризуйте загальнонаукові методи пізнання.
4. Охарактеризуйте конкретнонаукові методи дослідження.
5. Охарактеризуйте дисциплінарні методи наукового дослідження.
6. Охарактеризуйте міждисциплінарні методи дослідження.

7. Перерахуйте і поясніть теоретичні методи дослідження.
8. Перерахуйте і поясніть емпіричні методи дослідження.
9. Перерахуйте і поясніть загальнологічні методи дослідження.
10. Охарактеризуйте суть методів дедукції та індукції.
11. Охарактеризуйте суть методів аналізу та синтезу.
12. Охарактеризуйте суть методу ідеалізації.
13. Охарактеризуйте суть методу моделювання.
14. Охарактеризуйте суть системного підходу.

Тести для самостійного опрацювання

1. Вчення про правила мислення при створенні науки, проведеному наукових досліджень це:

- а) метод;
- б) наукова теорія;
- в) методологія;
- г) гіпотеза;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

2. Форма теоретичного і практичного освоєння дійсності, це:

- а) метод;
- б) наукова теорія;
- в) методологія;
- г) усі відповіді правильні.
- д) правильно б);
- е) інша відповідь.

3. Сукупність прийомів і способів дослідження, це:

- а) метод;
- б) методика дослідження;
- в) методологія;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильно в);
- е) інша відповідь.

4. До якого методу дослідження може бути застосований вираз «пізнання від окремого до загального»:

- а) дедукції;
- б) індукції;
- в) синтезу;
- г) редукції;

- д) правильно а);
- е) інша відповідь.

5. На емпіричному рівні використовуються методи:

- а) спостереження, порівняння, формалізація;
- б) порівняння, експериментальний, абстрагування, ідеалізація;
- в) вимірювання, аналіз й синтез, абстрагування;
- г) спостереження, опис, вимірювання, експеримент;
- д) правильно б);
- е) інша відповідь.

6. Основними методами проведення експериментальних досліджень є:

- а) методи збору і опису фактів;
- б) методи аналізу фактів та обґрунтування висновків;
- в) методи інтерпретації й експериментальної перевірки висновків досліджень;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді б) і в);
- е) інша відповідь.

7. Методика дослідження - це:

- а) основний метод дослідження;
- б) основні принципи дослідження;
- в) сукупність методів і прийомів дослідження;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді а) і б);
- е) інша відповідь.

8. Пізнавальні операції, що використовуються при “розділенні” окремих предметів, явищ, подій:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) індукція;
- г) дедукція;
- д) правильні відповіді в);
- е) інша відповідь.

9. Пізнавальні операції, що використовуються при вивченні поєднаного з окремих частин цілісного явища, події, процесу:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) індукція;

- г) дедукція;
- д) правильні відповіді в);
- е) інша відповідь.

10. Диференціація пов'язана з пізнавальними операціями вивчення предмету, явища, події:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) узагальнення;
- г) дедукція;
- д) правильні відповіді в);
- е) інша відповідь.

11. Інтеграція пов'язана з пізнавальними операціями вивчення предмету, явища, події:

- а) синтез;
- б) аналіз;
- в) індукція;
- г) дедукція;
- д) правильні відповіді в);
- е) інша відповідь.

12. Метод пізнання дійсності в її суперечливості, цілісності і розвитку:

- а) узагальнення;
- б) діалектичний;
- в) дедукція;
- г) індукція;
- д) правильні відповіді в);
- е) інша відповідь.

Практичні завдання

Завдання 1 Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.5 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.5 - Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Методика дослідження	характеризується формулюванням понять,

	теорій та законів
Продовження таблиці 2.5	
1	2
2. Діалектичний метод	цілеспрямоване вивчення явища чи об'єкта дослідження з метою вивчення невідомих його властивостей, чи якостей або перевірки правильності теоретичних положень, які визначаються певною науковою ідеєю
3. Методи міждисциплінарного дослідження	метод теоретичного дослідження та побудови наукової теорії, за яким деякі твердження беруть як вихідні аксіоми, а всі інші положення виводяться з них шляхом міркування за певними логічними правилами
4. Теоретичний рівень наукового пізнання	це сукупність прийомів і способів дослідження, включаючи техніку і різноманітні операції з фактичним (емпіричним) матеріалом.
5. Спостереження	форма наукового пізнання, логіка якого розгортається від загального до конкретного
6. Експеримент	теорія самоорганізації
7. Аксиоматичний метод	сукупність ряду синтетичних, інтегрованих способів, які виникли в результаті сполучення елементів різних рівнів методології, або стику наукових дисциплін
8. Абстрагування	це ціле, що складається із взаємопов'язаних елементів, які знаходяться у взаємних зв'язках і взаємовідносинах і утворюють визначену цілісність
9. Дедукція	систематичне цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, які виступають об'єктами дослідження
10. Системний підхід	один із головних напрямів методології спеціального наукового пізнання та практики, мета і завдання якого полягають у дослідженні певних об'єктів і складних систем
11. Синергетика	метод наукового пізнання, що полягає в уявному виділенні конкретних ознак та властивостей об'єкта, явища або процесу.
12. Система	метод пізнання дійсності в її суперечливості, цілісності і розвитку

Завдання 2

Сформулювати об'єкт і предмет дослідження для теми «Вплив цифрових технологій на освіту».

Завдання 3

Вибрати метод для перевірки гіпотези: *«Онлайн-курси підвищують мотивацію студентів»*.

Завдання 4

Викладач хоче перевірити, чи впливає використання мобільних додатків для навчання на рівень знань студентів. Який метод найкраще застосувати?

- а) теоретичний аналіз;
- б) анкетування студентів;
- в) моделювання;
- г) абстрагування.

Завдання 5

Дослідник створює схему, яка показує взаємозв'язок між соціальними мережами та формуванням громадської думки. Який метод використано?

- а) спостереження;
- б) моделювання;
- в) індукція;
- г) експеримент.

Завдання 6

Є дані: кілька студентів, які користуються електронними бібліотеками, отримали високі оцінки. На основі цього робиться висновок, що електронні бібліотеки підвищують успішність. Який метод застосовано?

- а) дедукція;
- б) індукція;
- в) аналогія;
- г) системний підхід.

Завдання 7

При аналізі університетської освіти виділяють елементи: студенти, викладачі, адміністрація, ресурси. Що покаже системний підхід?

- а) взаємозв'язок елементів та їх функцій;
- б) лише окремі характеристики студентів;
- в) лише роль викладачів;
- г) тільки матеріальні ресурси.

Завдання 8 .

У процесі онлайн-навчання студенти самостійно створюють групи для спільних проектів, хоча викладач цього не планував. Це приклад:

- а) дедукції;
- б) експерименту;
- в) самоорганізації системи;
- г) абстрагування.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Здійснити їх структурування, характеристику, проаналізувати наслідки для суб'єктів ринкової економіки, запропонувати шляхи вирішення.

Завдання 2

Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Здійснити їх аналіз з використанням системного підходу. Встановити причини, що призвели до виникнення проблем.

Підготувати есе на тему

1. Специфіка наукової діяльності.
2. Висунення наукової гіпотези та її обґрунтування.
3. Співвідношення науки і практики на сучасному етапі.

Підготувати доповіді на тему

1. Зміст основних етапів системного аналізу.

2. Методи дослідження фінансових процесів.
3. Тенденції розвитку наукового знання в області організації й управління складними системами.

ТЕМА 5 АНАЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів практичних навичок застосування сучасних методів аналізу даних, ознайомленні з інструментами математичного моделювання, статистичної обробки та системного аналізу, а також у розвитку здатності використовувати аналітичні технології для вирішення наукових і прикладних завдань у сфері обліку, фінансів та управління.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Назвіть основні види аналізу, що використовується у сучасних технологіях наукових досліджень.
2. Охарактеризуйте суть проблемного аналізу.
3. Охарактеризуйте суть причинно-наслідкового аналізу.
4. Охарактеризуйте суть праксеологічного аналізу.
5. Охарактеризуйте суть аксіологічного аналізу.
6. Охарактеризуйте суть ситуаційного аналізу.
7. Охарактеризуйте суть прогностичного аналізу.
8. Охарактеризуйте суть рекомендаційного аналізу.
9. Охарактеризуйте суть програмно-цільового аналізу.
10. Назвіть форми наукового знання.
11. Назвіть основні вимоги, котрим повинна задовольняти наукова гіпотеза.
12. Дайте визначення поняття «наукова концепція».
13. Назвіть принципи розмежування наукових і псевдонаукових знань.
14. Охарактеризуйте методологію дослідження економіки.

Тести для самостійного опрацювання

- 1. Що не відноситься до процедури прогностичного аналізу:**
  - а) виявлення в минулому й теперішньому прецедентів майбутнього та оцінка їхньої перспективності;

- б) визначення характеристик об'єкта або процесу, які виявляються незмінними в часі;
- в) формування групи експертів;
- г) побудова трендових моделей розвитку об'єктів у часі;
- д) перевірка та уточнення моделі майбутнього;
- е) інша відповідь.

2. Що не відноситься до процедури програмно-цільового аналізу:

- а) системний опис проблем, які властиві для об'єкта програмування, їх класифікація, визначення міри важливості;
- б) оцінка рівня ефективності його діяльності;
- в) визначення засобів досягнення майбутнього, необхідних чинників, ресурсів;
- г) програмування основних заходів, спрямованих на розв'язання проблем і просування до майбутнього;
- д) визначення напрямів інституціоналізації програми, її інформаційного, фінансового, правового, ідеологічного та організаційного забезпечення, а також способів контролю й моніторингу реалізації та вдосконалення програми;
- е) інша відповідь.

3. Що не відноситься до форми наукових знань:

- а) наукові факти;
- б) наукова гіпотеза;
- в) наукові закони;
- г) наукові концепції;
- д) історичні події;
- е) інша відповідь.

4. Усвідомлені питання, для відповіді на які недостатньо наявних знань, це:

- а) наукова гіпотеза;
- б) наукова концепція;
- в) наукові проблеми;
- г) наукові факти;
- д) наукові закони;
- е) інша відповідь.

5. Що не відноситься до критерії науковості знань:

- а) раціональний принцип;
- б) принцип верифікації;

- в) принцип фальсифікації;
- г) вільний вибір видів і форм діяльності;
- д) правильно а);
- е) інша відповідь.

6. Що не відноситься до основних принципів методології економіки:

- а) принцип всебічності дослідження;
- б) принцип історизму;
- в) єдність історичного і логічного;
- г) комплексність;
- д) принципи гідденсівського підходу;
- е) інша відповідь.

7. Безпосередня перевірка тверджень, це:

- а) реалізація раціонального принципу;
- б) принципу верифікації;
- в) принципу фальсифікації;
- г) правильної відповіді немає;
- д) правильно а);
- е) інша відповідь.

8. Наукові методи пізнання що дають змогу отримати знання про одні предмети і явища на підставі вивчення інших:

- а) моделювання, аналогія;
- б) дедукція, індукція;
- в) аналіз, синтез;
- г) ідеалізація, формалізація;
- д) логічний метод;
- е) інша відповідь.

9. Системний підхід у методології дослідження означає:

- а) ґрунтовне вивчення явища, процесу;
- б) послідовність і цілеспрямованість виконання дослідження;
- в) комплекс дослідження складних об'єктів як єдиного цілого з узгодженням всіх його елементів;
- г) усі відповіді вірні;
- д) правильно а);
- е) інша відповідь.

10. До теоретичних методів дослідження відносяться:

- а) аксіоматичний;
- б) експеримент;

- в) абстрагування;
- г) індукція;
- д) метод рейтингу;
- е) інша відповідь.

11. До емпіричних методів відносяться:

- а) абстрагування;
- б) узагальнення;
- в) формалізація;
- г) спостереження;
- д) діалектичний метод;
- е) інша відповідь.

12. До загально-логічних методів дослідження відносяться:

- а) абстрагування;
- б) узагальнення;
- в) формалізація;
- г) спостереження;
- д) всі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

Практичні завдання

Завдання 1 Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.6 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.6 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Проблемний аналіз	Передбачає доказ аналогії між двома об'єктами та перенесення системи пояснень з одного об'єкта на інший
2. Аксиологічний аналіз	Побудова моделі, яка відображає істотні сторони об'єкта, що аналізується
3. Нормативний метод	Організована система висловлювань або оцінок експертів про зміст проблеми за умови заборони критики висловлювань колег

Продовження таблиці 2.6

1	2
4. Метод аналогій	Здійснення проблемного структурування, що передбачає визначення комплексу проблем ситуації, їх типологію, характеристики, визначення можливих наслідків, шляхів розв'язання проблем
5. Метод ранжування	Усвідомлені питання, для відповіді на які недостатньо наявних знань.
6. Метод моделювання	Встановлення істинності наукових тверджень в результаті їх емпіричної перевірки.
7. Метод мозкового штурму	Застосовується сукупність нормативів, які відображають ефективність системи, а потім реальна система порівнюється з нормативною, що дозволяє виявити характер відхилення від норми
8. Наукова гіпотеза	Робить знання відносним, позбавляє його абсолютності, незмінності, остаточності
9. Наукові проблеми	Присвоєння сукупності об'єктів деяких числових величин на основі інтуїції або відповідно до ступеня вираженості певної ознаки
10. Наукові факти	Найнадійніші аргументи як для доказу, так і для спростування будь-яких наукових тверджень
11. Принцип верифікації	Таке припустиме знання, істинність або хибність якого ще необхідно довести
12. Принцип фальсифікацій	Побудова шкали оцінок явищ, процесів та ситуацій з позицій певної ціннісної системи

Завдання 2

Визначити основні проблеми, що склалися в фінансовій сфері держави в сучасних умовах. Визначити суб'єктів діяльності, які впливають на причини виникнення проблеми та її розв'язання. Запропонувати програму діяльності такого суб'єкта з метою усунення проблеми.

Завдання 3

На основі показників статистичного щорічника України за 2024 р.
(https://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf)

) порівняти показники соціально-економічного розвитку України з аналогічними в інших країнах (показники обрати самостійно). Зробіть висновки. Зробіть презентацію.

Завдання 4

Навести показники соціально - економічного розвитку України по регіонам, визначити ранги (показники обрати самостійно). Зробіть висновки. Зробіть презентацію.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1

Показники статистичного щорічника України за 2024 р. (<https://www.ukrstat.gov.ua/>) зіставте з нормативними, визначте величину відхилень та їх характер (показники оберіть самостійно). Зробіть висновки. Зробіть презентацію.

Підготувати есе на тему

1. Співвідношення наукового та повсякденного пізнання.
2. Необхідність методологічної підготовки висококваліфікованих фінансових аналітиків.
3. Необхідність методологічної підготовки висококваліфікованих працівників структурних підрозділів бухгалтерського обліку та звітності.
4. Зміст принципу раціональності.

Підготувати доповіді на тему

1. Концепція і теорія як форми наукового пізнання.
2. Закони науки та наукові передбачення.
3. Співвідношення теорії та філософії науки.
4. Роль і значення системи категорій і понять у методології.

ТЕМА 6 НАУКОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ РОБОТИ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів цілісного уявлення про структуру та логіку наукового пошуку, ознайомленні з етапами організації дослідження - від вибору теми й постановки

проблеми до апробації результатів, а також у розвитку практичних навичок застосування технології дослідницької роботи.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення поняття «гіпотеза» та охарактеризуйте основні етапи її розвитку.
2. Охарактеризуйте результати наукової діяльності.
3. Назвіть види зв'язків між предметами, процесами і явищами за функціональним призначенням та охарактеризуйте їх.
4. Назвіть носії інформації.
5. Охарактеризуйте принцип побудови та використання універсальної десятикової класифікації.
6. Назвіть основні етапи математичного дослідження проблеми.
7. Назвіть основні види моделей дослідження.
8. Дайте визначення поняття «інтерполяція» та поняття «екстраполяція».
9. Назвіть види графіків та поясніть принципи їх побудови.
10. Назвіть основні види діаграм та поясніть принципи їх побудови.
11. Назвіть форми викладу матеріалу наукового дослідження.
12. Дайте визначення поняття «нова ідея».
13. Охарактеризуйте принципи створення та реалізації нових ідей.
14. Назвіть основні підходи до створення нових ідей.

Тести для самостійного опрацювання

1. Виберіть правильне твердження. Гіпотеза - це:

- а) важлива логічна форма розвитку наукового знання;
- б) це прийом, який ґрунтується на аналізі загальної структури та окремих компонентів;
- в) твердження, яке суб'єкт мовлення подає не як істинне, а як таке, що може бути істинне;
- г) це обґрунтоване припущення про можливі засоби вирішення визначеної проблеми;
- д) усі відповіді правильні.
- е) інша відповідь.

2. До матеріальних моделей відносяться:

- а) предметно-математичні моделі;

- б) геометричні моделі;
- в) фізичні моделі;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні б) та г);
- е) інша відповідь.

3. До ідеальних моделей відносяться:

- а) уявні моделі;
- б) предметно-математичні моделі;
- в) логіко-математичні;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні а) та в);
- е) інша відповідь.

4. За цільовим призначенням моделі поділяють на:

- а) фізичні моделі;
- б) теоретико-аналітичні моделі;
- в) геометричні моделі;
- г) прикладні моделі;
- д) правильні б) та г);
- е) інша відповідь.

5. За характером часової залежності моделі поділяють на:

- а) детерменовані й імовірносні;
- б) статичні й динамічні;
- в) лінійні й нелінійні;
- г) закриті й відкриті;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

6. За характером взаємозв'язків між параметрами моделі поділяють на:

- а) детерменовані й імовірносні;
- б) статичні й динамічні;
- в) лінійні й нелінійні;
- г) теоретико-аналітичні й прикладні;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

7. За характером відображення причинно-наслідкових зв'язків моделі поділяють на:

- а) детерменовані й імовірносні;
- б) статичні й динамічні;

- в) лінійні й нелінійні;
- г) теоретико-аналітичні й прикладні;
- д) мікромоделі й макромоделі;
- е) інша відповідь.

8. За ступенем повноти охоплення об'єкту дослідження моделі поділяють на:

- а) детерменовані й імовірносні;
- б) статичні й динамічні;
- в) лінійні й нелінійні;
- г) теоретико-аналітичні й прикладні;
- д) мікромоделі й макромоделі;
- е) інша відповідь.

9. За співвідношенням вхідних і вихідних параметрів розрізняють моделі:

- а) детерменовані й імовірносні;
- б) статичні й динамічні;
- в) лінійні й нелінійні;
- г) теоретико-аналітичні й прикладні;
- д) закриті й відкриті.
- е) інша відповідь.

10. Візія це –

- а) розвиток творчості через вирішення проблем;
- б) визначення мрії;
- в) нова комбінація елементів;
- г) немає правильної відповіді.
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

11. Основними елементами графіків є:

- а) діаграми, картограми, картодіаграми;
- б) шкала, масштаб, осі координат, числова сітка;
- в) заголовок, розшировка умовних позначень, різне забарвлення, штрихування, фони;
- г) всі відповіді правильні.
- д) правильно а);
- е) інша відповідь.

Практичні завдання

Завдання 1 Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.7 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.7 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Гіпотеза	дають змогу забезпечити життєдіяльність об'єкта або його функціонування
2. Ідея	відображає не тільки подібність моделі з оригіналом за формою та розмірами, але й з позиції певних фізичних процесів, які в них відбуваються
3. Зв'язки побудови	метод знаходження значення показника за межами відомого ряду динаміки
4. Зв'язки функціонування	первинна характеристика масової економічної сукупності, в якій знаходять кількісне вираження закономірності масових явищ і процесів
5. Ідеальні (умоглядні) моделі	обґрунтоване припущення про можливі засоби вирішення визначеної проблеми
6. Фізична модель	основний вид оперативного висвітлення інформації про нові дослідження з конкретної тематики
7. Екстраполяція	передбачають, що наявність одних елементів системи обумовлює необхідність інших елементів, які взаємодіють з першими
8. Графіки	стилий виклад доповіді на конференції, симпозіумі чи семінарі, публікація яких передбачає попереднє ознайомлення учасників наукового форуму з результатами наукового дослідження
9. Ряди розподілу	служать перехідною ланкою до матеріальних моделей
10. Картограма	економічна (статистична) карта, на якій розподіл досліджуваної ознаки на території відображують умовними знаками (наприклад, точками, штрихами, кольорами тощо), відповідними інтервалами значень величини

	цієї ознаки
Продовження таблиці 2.7	
1	2
11. Наукова стаття	формулювання мети дослідження і способи її досягнення
12. Тези доповіді	умовне зображення числових величин та їх співвідношень у вигляді геометричних фігур, ліній, географічних карт-схем

Завдання 2 Вкажіть, які твердження є вірними, а які хибними

1. Наукове дослідження завжди має чітку мету та завдання.
2. Гіпотеза не є обов'язковим елементом дослідження.
3. Методологія визначає лише інструменти збору даних.
4. Емпіричні дослідження базуються на спостереженнях та експериментах.
5. Теоретичні дослідження не потребують аналізу літератури.
6. Наукова новизна є критерієм якості дослідження.
7. Технологія дослідження включає етапи від вибору теми до оформлення результатів.
8. Використання статистичних методів є обов'язковим у будь-якому дослідженні.
9. План дослідження може змінюватися в процесі роботи.
10. Результати дослідження завжди мають практичне застосування.
11. Апробація результатів відбувається через конференції та публікації.
12. Наукове дослідження завершується лише тоді, коли отримано очікуваний результат.

Завдання 3

На основі показників статистичного щорічника України за 2024 р. складіть таблиці та побудуйте: прості стовпцеві діаграми; складні стовпцеві діаграми (показники оберіть самостійно). Зробіть висновки.

Завдання 4

На основі показників статистичного щорічника України за 2024 р. складіть таблиці та побудуйте гістограму (показники оберіть самостійно). Зробіть висновки.

Завдання 5

На основі показників статистичного щорічника України за 2024 р. складіть таблиці та побудуйте рядкову діаграму (показники оберіть самостійно). Зробіть висновки.

Завдання 6

На основі показників статистичного щорічника України за 2024 р. складіть таблиці та побудуйте:

- а) квадратну діаграму;
- б) кругову діаграму;
- в) секторну діаграму (показники оберіть самостійно). Зробіть висновки.

Завдання 7

На основі показників статистичного щорічника України за 2023 р. складіть таблиці та побудуйте:

- а) лінійну діаграму;
- б) спіральну діаграму;
- в) криві розподілу (показники оберіть самостійно). Зробіть висновки.

Завдання 8

Необхідно скласти список речей, які дратують людину:

- а) у побуті;
- б) в кафе;
- в) у транспорті;
- г) в магазині.

Запропонувати нові ідеї щодо усунення виявлених речей.

Самостійна робота

Підготувати есе на тему

1. Інтенсифікація наукової діяльності
2. Інноваційні структури й форми організації науково-дослідної діяльності.

3. Образ майбутньої успішної науково-дослідної організації в фінансовій сфері.

4. Образ майбутньої успішної науково-дослідної організації в сфері обліку та оподаткування.

Підготувати доповіді на тему

1. Сутність, принципи, шляхи й засоби інтенсифікації наукової діяльності.

2. Стан, проблеми, шляхи вдосконалювання дослідницької діяльності.

3. Особливості, характерні риси й властивості складних систем.

4. Інформаційне забезпечення наукових досліджень.

ТЕМА 7 ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ Й НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів знань про принципи та механізми організації наукової роботи, ознайомленні з інституційними та правовими засадами функціонування науки, а також у розвитку навичок планування, координації та управління дослідницькими процесами.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Охарактеризуйте особливості наукової діяльності дослідника.

2. Дайте визначення поняття «наукова проблема» та охарактеризуйте передумови її вирішення.

3. Назвіть основні принципи раціональної організації наукової діяльності.

4. Охарактеризуйте основні правила, котрих необхідно дотримуватися в процесі дослідницької діяльності.

5. Назвіть та охарактеризуйте основні етапи наукового дослідження.

6. Дайте визначення понять «творчість» та «творчі здібності особистості».

7. Охарактеризуйте вплив вищої школи на розвиток творчих здібностей студента.

8. Назвіть основні рівні творчої діяльності та охарактеризуйте їх зміст.

9. Назвіть основні завдання педагогічної діяльності викладача вищого навчального закладу.

10. Назвіть особливості розумової праці

Тести для самостійного опрацювання

1. Наукова проблема це:

- а) висунута наукова гіпотеза;
- б) форма наукового мислення щодо дослідження нового, котре виникло у процесі пізнання або практичної діяльності;
- в) виявлення нових фактів та явищ;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильної відповіді немає.

2. Що не включається в етапи формулювання наукової проблеми:

- а) виявлення нових фактів та явищ, що не можуть пояснюватись існуючими теоріями, а також практичних проблем, які потребують наукового обґрунтування і вирішення;
- б) попередній аналіз та оцінка ідей і методів вирішення проблеми;
- в) визначення мети вирішення і типу проблеми, її зв'язок з іншими проблемами;
- г) написання та видання монографії.

3. Прикладні наукові дослідження:

- а) це дослідження законів природи та суспільства;
- б) це дослідження спрямовані на розкриття нових властивостей, відношень і закономірностей реального світу;
- в) це пошук та аналіз шляхів, засобів і методів наукового пізнання з метою їх втілення;
- г) це сукупність всіх способів і результатів взаємодії людини з навколишньою його дійсністю.

4. Теоретичні наукові дослідження:

- а) це дослідження законів природи та суспільства;
- б) це дослідження спрямовані на розкриття нових властивостей, відношень і закономірностей реального світу;
- в) це пошук та аналіз шляхів, засобів і методів наукового пізнання з метою їх втілення;
- г) це сукупність всіх способів і результатів взаємодії людини з навколишньою його дійсністю.

5. Що не належить до принципів організації наукової діяльності:

- а) творчий підхід до постановки та вирішення проблем;
- б) наукове мислення;
- в) плановість;
- г) субсидіарність.

6. Правильне освітлюватися, ведення власного архіву – це:

- а) принципи організації наукової діяльності;
- б) принципи самоорганізації праці дослідника;
- в) процес наукового дослідження;
- г) структура наукового дослідження.

7. Об'єкт дослідження це:

- а) галузь;
- б) підприємство;
- в) структури органів управління;
- г) усі відповіді правильні;
- д) немає правильної відповіді.

8. Предмет дослідження це:

- а) певна сфера діяльності;
- б) підприємство або група підприємств;
- в) структури органів управління;
- г) усі відповіді правильні;
- д) немає правильної відповіді.

9. Наукові результати це знання, котрі відповідають вимогам:

- а) достовірності;
- б) практичної цінності;
- в) новизни;
- г) першочерговості;
- д) усі відповіді правильні.

10. Творчі здібності особистості являють собою категорію:

- а) освітньої діяльності вищої школи;
- б) наукової діяльності;
- в) психології;
- г) усі відповіді правильні.

11. Співставіть рівні творчої діяльності:

- а) продуктивна діяльність – репродуктивна діяльність;
- б) репродуктивна діяльність – продуктивна діяльність.

12. До функцій викладача відносяться:

- а) прогностична, навчальна, виховна, організаційна;
- б) навчальна, виховна, організаційна, дослідницька;
- в) виховна, організаційна; дослідницька; етнопсихологічна;
- г) навчальна, прогностична, виховна, організаційна.

Практичні завдання

Завдання 1 Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.8 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.8 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Наукова діяльність	здійснюють пошук та аналіз шляхів, засобів і методів наукового пізнання з метою їх втілення у практичну діяльність
2. Наукова проблема	певна сфера діяльності об'єкта, на яку спрямована увага дослідника
3. Теоретичні дослідження	те, що породжує проблемні ситуації й обрані для вивчення
4. Прикладні дослідження	виявляється в активній багатогранній діяльності людини, що полягає у засвоєнні і накопиченні знань, умінь, явищ, фактів у відповідній галузі матеріального і духовного виробництва
5. Дослідницька діяльність	є складним творчим процесом, який має власну логічну послідовність, вимагає відповідної організації праці дослідника
6. Предмет дослідження	або створення нових цінностей, або досягнення, одержання відомого результату новими, більш ефективними способами і засобами
7. Об'єкт дослідження	спрямовані на розкриття нових властивостей, відношень і закономірностей реального світу
8. Наукові результати	являють собою категорію психології і характеризуються як психологічні особливості людини, від яких залежить набування знань, умінь і навичок
9. Творча особистість	вид діяльності людини, що складно передбачити або прогнозувати
10. Репродуктивна	спрямована на одержання відомими засобами

творча діяльність	наперед визначеного результату і полягає у стереотипному тиражуванні одного й того самого
-------------------	---

Продовження таблиці 2.8

1	2
11. Продуктивна творча діяльність	форма наукового мислення, зміст якої становить те, що ще не досліджено, але потребує пізнання
12. Творчі здібності	знання, котрі відповідають вимогам новизни, достовірності та практичної цінності

Завдання 2 Вкажіть, які твердження є вірними, а які хибними

1. Наукова діяльність завжди має суспільну та економічну цінність
2. Організація досліджень передбачає лише індивідуальну роботу
3. Наукова діяльність регулюється законодавством та нормативними актами
4. Фінансування досліджень здійснюється виключно з державного бюджету
5. Наукова організація включає планування, координацію та контроль
6. Наукові установи не мають права на комерціалізацію результатів
7. Етика досліджень є складовою організації наукової діяльності
8. Наукова діяльність завжди має міждисциплінарний характер
9. Організація досліджень передбачає створення наукових програм і проєктів
10. Результати досліджень не потребують апробації

Завдання 3

Визначити наукові проблеми у сфері фінансів та обліку. Запропонувати нові ідеї щодо усунення виявлених проблем.

Самостійна робота

Завдання 1

У запропонованій публікації визначити об'єкт та предмет дослідження. Тема роботи «Оцінка державного боргу України».

Підготувати есе на тему

1. Критерії та проблеми оцінки ефективності науково-дослідних робіт.
2. Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.
3. Державна реєстрація і облік відкритих науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт і дисертацій.
4. Науково-дослідницька діяльність студентів, її види та форми.

Підготувати доповіді на тему

1. Види і форми наукового дослідження.
2. Сутність сучасного економічного дослідження.
3. Структура процесу наукових досліджень.
4. Організація роботи з емпіричними та науково-теоретичними даними.
5. Моделювання як спосіб наукового пізнання.

ТЕМА 8 ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАУКОВО ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

Мета проведення: полягає у розкритті значення науки як чинника економічного розвитку, формуванні у студентів розуміння взаємозв'язку між результатами досліджень та їхнім впливом на ефективність виробництва, управління й соціально-економічні процеси, а також у розвитку здатності оцінювати економічну результативність наукових проєктів.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Перелічити основні види ефективності наукових досліджень.
2. Дати визначення економічної ефективності наукових досліджень.
3. Якісні критерії фундаментальних теоретичних досліджень.
4. Які фактори впливають на ефективність дослідницької праці?
5. Що є критерієм економічної ефективності?
6. Дати визначення впровадження.

7. Хто є замовниками науко-дослідної роботи?

8. В чому полягає специфіка проведення наукових досліджень у ЗВО?

9. Коли можливе кількісне визначення економічної ефективності науково-дослідної роботи?

10. В чому полягає основний метод оцінки економічної ефективності?

Тести для самостійного опрацювання

1. Зниження витрат суспільної й живої праці на виробництво продукції в тій галузі, де впроваджують закінчені науково-дослідні роботи й дослідно-конструкторські розробки – це:

- а) рентабельність фундаментальних теоретичних досліджень;
- б) рентабельність прикладних досліджень;
- в) ефективність фундаментальних теоретичних досліджень;
- г) економічна ефективністю наукових досліджень.

2. Ефективність прикладних розробок при варіанті, коли тривалість не перевищує:

- а) 1 року;
- б) 2 років;
- в) 3 років;
- г) 4 років.

3. Сумарна кількість друкованих праць, загальний обсяг їх у друкованих аркушах, кількість монографій, підручників, навчальних посібників – це:

- а) публікаційний критерій;
- б) економічний критерій;
- в) новизна розробки;
- г) цитуванням робіт.

4. Ефективність роботи науково-дослідної групи або організації оцінюють:

- а) середньорічним виробленням НДР;
- б) витрат на впровадження;
- в) кількістю проданих ліцензій;
- г) строків освоєння нової техніки.

5. Економічний ефект від впровадження:

- а) середньорічним виробленням НДР;
- б) витрат на впровадження;

- в) кількістю проданих ліцензій;
- г) строків освоєння нової техніки.

6. Рівень новизни прикладних досліджень і розробок колективу характеризують:

- а) продуктивність праці науковця;
- б) широке міжнародне визнання робіт;
- в) числом завершених робіт, з яких отримані авторські посвідчення й патенти;
- г) широкого застосування результатів досліджень у різних галузях народного господарства країни.

7. При обґрунтуванні теми наукового дослідження та включенні її до плану робіт проводять:

- а) попередній економічний ефект;
- б) очікуваний економічний ефект;
- в) фактичний економічний ефект;
- г) ефект від впровадження.

8. В процесі виконання НДР визначають:

- а) попередній економічний ефект;
- б) очікуваний економічний ефект;
- в) фактичний економічний ефект;
- г) ефект від впровадження.

9. Після впровадження наукових розробок у виробництво визначають:

- а) попередній економічний ефект;
- б) очікуваний економічний ефект;
- в) фактичний економічний ефект;
- г) ефект від впровадження.

10. Досягнення практичного використання прогресивних ідей, винаходів, результатів наукових досліджень (інновацій) – це:

- а) економічний критерій;
- б) новизна розробки;
- в) впровадження;
- г) продуктивність праці науковця.

Практичні завдання

Завдання 1 Основні поняття теми

1. У представлений таблиці 2.9 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.9 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1. Під економічною ефективністю наукових досліджень у цілому розуміють	сумарну кількість друкованих праць, загальний обсяг їх у друкованих аркушах, кількість монографій, підручників, навчальних посібників.
2. Шлях екстенсивного розвитку	за весь період, починаючи від часу розроблення теми до одержання віддачі.
3. Інтенсивний шлях	обчислюють у процесі виконання НДР.
4. Публікаційним критерієм характеризують загальну діяльність	характеризує приріст нових наукових знань, призначених для подальшого розвитку науки і техніки.
5. Економічний ефект від впровадження	зниження витрат суспільної й живої праці на виробництво продукції в тій галузі, де впроваджують закінчені науково-дослідні роботи й дослідно-конструкторські розробки
6. Ефект від впровадження розраховують	вивчення ефективності впровадження нових технологічних процесів, удосконалення системи управління тощо
7. Очікуваний економічний ефект	припускає, щоб кожен завод з кожного працюючого верстата, сільськогосподарське підприємство з кожного гектара посівних площ отримували усе більше й більше продукції
8. Впровадження	є новизна, актуальність і ефективність
9. Науково-технічна ефективність	залежить від витрат на впровадження, обсягу впровадження, строків освоєння нової техніки та багатьох інших фактів
10. Соціальна ефективність	виявляється в підвищенні життєвого рівня людей, розвитку охорони здоров'я, культури, науки і освіти, поліпшенні екологічних умов
11. Визначення економічної ефективності (ЕЕ) НДД в умовах виробництва	розширення заводських площ, збільшення числа верстатів тощо
12. Оцінювання результатів наукових досліджень	досягнення практичного використання прогресивних ідей, винаходів, результатів наукових досліджень

(інновацій).

Самостійна робота

Підготувати доповіді на тему

1. Проблема та етапи наукового дослідження
2. Організація науково-дослідного процесу
3. Особливості творчої праці у дослідницькій діяльності.

ТЕМА 9 ТЕХНОЛОГІЯ РОБОТИ НАД КВАЛІФІКАЦІЙНОЮ РОБОТОЮ МАГІСТЕРА

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів практичних навичок організації та виконання дослідницького проекту на рівні магістерської роботи, ознайомленні з вимогами до структури, змісту й оформлення кваліфікаційної праці, а також у розвитку здатності застосовувати методологічні та аналітичні інструменти для отримання науково обґрунтованих результатів.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення «магістерської роботи» та назвіть її мету й основні завдання.
2. Назвіть основні елементи структури магістерської роботи.
3. Назвіть підходи щодо формулювання тематики магістерських робіт.
4. Назвіть основні підходи до вибору теми магістерської роботи.
5. Назвіть підходи щодо формулювання мети і завдання магістерської роботи.
6. Назвіть основні вимоги до магістерської роботи.
7. Назвіть основні етапи виконання магістерської роботи та охарактеризуйте їх.
8. Охарактеризуйте етапи і прийоми підготовки рукопису магістерської роботи.
9. Охарактеризуйте зміст розділів магістерської роботи.
10. Визначте процес складання бібліографії до наукового дослідження.
11. Назвіть загальні вимоги до цитування та посилань у магістерській роботі.

12. Назвіть основні види апробації і впровадження результатів наукового дослідження у практику.

13. Визначте процедуру захисту магістерської роботи.

14. Назвіть інформаційне забезпечення наукових досліджень.

Тести для самостійного опрацювання

1. Курсова робота це робота, що направлена на:

- а) набуття студентом теоретичних знань;
- б) контроль набутих студентом знань у процесі навчання;
- в) виявлення рівня загальнонаукової та спеціальної підготовки студента;
- г) демонстрацію студентом вмінь самостійної науково-дослідницької діяльності;
- д) усі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

2. На етапі курсової роботи над текстом не входить:

- а) вибір теми та її обґрунтування;
- б) вивчення та конспектування літератури;
- в) виклад тексту роботи;
- д) написання вступу до роботи;
- е) інша відповідь.

3. Магістерська робота це робота, що направлена на:

- а) набуття студентом теоретичних знань;
- б) контроль набутих студентом знань у процесі навчання;
- в) формування у студентів вмінь та навичок практичної діяльності;
- г) демонстрацію студентом вмінь самостійної науково-дослідницької діяльності;
- д) усі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

4. Тематика магістерських робіт:

- а) відповідає науковим інтересам авторів;
- б) щорічно поновлюється та переглядається кафедрою;
- в) затверджена програмами Міністерства освіти і науки України;
- г) відповідає базам практики студентів;
- д) усі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

5. Курсова робота повинна бути захищена:

- а) після екзаменаційної сесії;
- б) до початку екзаменаційної сесії;
- в) у наступному семестрі після вивчення дисципліни;
- г) під час екзаменаційної сесії ;
- д) усі відповіді вірні;
- е) інша відповідь.

6. Магістерська робота повинна містити:

- а) розроблені автором положення наукового характеру;
- б) розроблені автором положення методичного характеру;
- в) розроблені автором положення прикладного характеру;
- г) усі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді а) та б);
- е) правильні відповіді а) та в).

7. Які елементи не містить вступ магістерської роботи:

- а) анотація;
- б) мета дослідження;
- в) наукова новизна;
- г) практичне значення;
- д) завдання роботи;
- е) інша відповідь.

8. Посилання в тексті магістерської роботи роблять:

- а) відповідно до їх переліку;
- б) в квадратних дужках;
- в) в квадратних дужках з вказанням номерів сторінок;
- г) не обов'язково їх робити;
- д) усі відповіді правильні;
- е) інша відповідь.

9. Доповніть правила оформлення роботи:

а) шрифт -

.....;
 б) міжрядковий інтервал -

.....;
 в) поля: праве -

.....;
 ліве -

.....;
 верхнє -

.....;

нижнє -

г) заголовки друкують -

д) сторінки нумеруються -

10. Номер таблиці складається:

- а) послідовно;
- б) з номера розділу і порядкового номера;
- в) з номера розділу і порядкового номера в межах розділу.

11. Номер ілюстрації складається:

- а) послідовно;
- б) з номера розділу і порядкового номера;
- в) з номера розділу і порядкового номера в межах розділу.

12. Які документи не додаються до дипломної роботи до захисту:

- а) подання голові екзаменаційної комісії щодо захисту дипломної роботи;
- б) електронну копію ДР та публікацій в pdf форматі для розміщення в репозитарії НУ «Запорізька політехніка»;
- в) ілюстративний матеріал;
- г) характеристику студента;
- д) висновок наукового керівника;
- е) інша відповідь.

Практичні завдання

Завдання 1 Визначте, яке з положень правильне, а яке ні

1. Магістерська робота є самостійним науковим дослідженням студента, що має елементи наукової новизни.
2. Курсова робота та магістерська робота мають однакові вимоги до структури та змісту.
3. У магістерській роботі обов'язково повинні бути сформульовані мета, завдання, об'єкт і предмет дослідження.
4. Обсяг магістерської роботи зазвичай становить 60–100 сторінок основного тексту.
5. Теоретичний розділ магістерської роботи може бути відсутнім, якщо студент виконує практичне дослідження.
6. У вступі магістерської роботи не потрібно обґрунтовувати актуальність теми.

7. Практична частина магістерської роботи має містити результати власного дослідження студента.

8. Список використаних джерел повинен містити не менше 30–40 найменувань, включаючи сучасні наукові публікації.

9. Захист магістерської роботи відбувається перед екзаменаційною комісією.

10. Під час захисту студент має представити доповідь та відповіді на запитання членів комісії.

11. Оформлення магістерської роботи не регламентується жодними стандартами.

12. У магістерській роботі допускається використання матеріалів без посилань, якщо вони взяті з відкритих джерел.

13. Анотація та ключові слова є обов'язковими елементами магістерської роботи.

14. Плагіат у магістерській роботі допускається, якщо його рівень не перевищує 50%.

15. Додатки використовуються для розміщення громіздких таблиць, документів, схем та інших матеріалів.

Завдання 2 Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.10 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.10 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Курсова робота	є глибоке осмислення професійної проблеми, комплексне оволодіння матеріалом, методами наукового дослідження, практичне застосування теоретичних знань при розробці інноваційних пропозицій у певній галузі економіки і прийняття відповідних управлінських рішень
2. Магістерська робота	розкриває зміст дослідження
3. Основне завдання роботи	описується сучасний стан досліджуваного об'єкта, наводяться методи вирішення завдань і їхні порівняльні оцінки, здійснюється аналіз і критична оцінка практики управлінської діяльності стосовно визначеного об'єкта дослідження, його стану та перспектив

	розвитку, розробляється загальна методика дослідження
--	---

Продовження таблиці 2.10

1	2
4. Метою магістерської роботи	містить джерела, з котрих у роботі використано матеріали, окремі результати, ідеї чи висновки для розробки власних проблем, завдань, питань
5. Вступ	є самостійним навчально-науковим дослідженням студента, яке виконується на кожному курсі з певної дисципліни
6. Основна частина	призначена для попереднього ознайомлення з ДР
7. Другий розділ	продемонструвати рівень наукової кваліфікації автора, вміння самостійно вести науковий пошук і вирішувати конкретні наукові завдання
8. Висновки	повинен давати уявлення про зміст дипломної магістерської роботи і включати 5-7 слів (словосполучень) у називному відмінку, виконаних у рядок через кому, великими літерами
9. Бібліографічний список	розкриває суть і стан дослідженості наукової проблеми, її значущість, підстави та вихідні дані для розробки теми
10. Додатки	Розміщують допоміжні або додаткові матеріали, які переобтяжують текст основної частини, але необхідні для повноти її сприйняття
11. Анотація	це самостійна науково-дослідницька кваліфікаційна робота, що синтезує підсумок теоретичної і практичної підготовки в рамках нормативної та варіативної складових освітньо-професійної програми (ОПП), підготовки магістра за відповідною спеціальністю і є формою контролю набутих студентом у процесі навчання інтегрованих знань, умінь і навичок, які необхідні для виконання професійних обов'язків, передбачених освітньо-кваліфікаційною характеристикою
12. Перелік ключових слів	наводяться основні наукові результати, отримані автором особисто, стисло викладаються підсумки проведеного дослідження.

Завдання 3 Відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» оформити наданий список літератури.

1. Афанасьєв А.О. Основи наукових досліджень : навч. посібник. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2005. – 96 с.
2. Грабченко А.І. Методи наукових досліджень. навч. посібник / А.І. Грабченко, В.О. Федорович, Я.М. Гаращенко. – Х. : НТУ «ХП», 2009. 142 стор.
3. Дороніна М.С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібник – ВД «ІНЖЕК», 2007. – 120 с.
4. Основи методології та організації наукових досліджень Конверський А.Є.: навч. посібник / за ред. А.Є. Конверського. – Київ. : Центр навч. л-ри, 2010, 352 с.
5. Корягін М.В. Основи наукових досліджень: навч. посібник \ М.В. Корягін, М.Ю. Чік. – К. : Алерта, 2014. – 622 с.
6. Краснобокий Ю.М. Словник-довідник науковця-початківця / Ю.М. Краснобокий. \ К. : Наук. світ, 2000. – 83 ст.
7. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібник / О.В. Крушельницька. – К, Кондор, 2006 рік. – 192 сторінок.
8. Мокін Б.І. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / Б.І. Мокін, О.Б. Мокін. – Вінниця, ВНТУ, 2014 р. – 180 с.
9. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А.Є. Конверського, К.: Центр навч. л-ри, 2010. – 352 стор.

Завдання 4 Підготовка тез доповіді

За результатами написання рефератів підготувати тези доповіді. Вивчити вимоги до друку тез.

Самостійна робота

Завдання 1 Підготовка есе на тему

1. Мова та стиль наукового мовлення.
2. Принципи наукової праці.
3. Робота над текстом наукового дослідження.

4. Графічний спосіб викладання ілюстративного матеріалу.
5. Форми і методи впровадження і використання результатів досліджень.
6. Мистецтво виступу перед аудиторією.

Завдання 2 Підготовка доповіді на тему

1. Рекомендації до написання наукових текстів.
2. Вимоги до друку рукописів.
3. Підготовка наукових публікацій. Особливості підготовки статті і тез доповіді.
4. Структура реферату, анотації та їх написання.
5. Підходи до підготовки доповіді та тез доповіді.
6. Елементи навчально-дослідної роботи в магістерській роботі.
7. Кваліфікаційна робота магістра як навчально-дослідна робота.
8. Етапи технології роботи над кваліфікаційною роботою магістра.
9. Особливості роботи над кваліфікаційною роботою магістра як навчально-дослідною роботою.
10. Підготовка до захисту і захист кваліфікаційної роботи

ТЕМА 10 АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів усвідомлення етичних засад наукової та освітньої діяльності, ознайомленні з принципами чесності, прозорості й відповідальності у навчанні та дослідженнях, а також у розвитку навичок коректного використання джерел, цитування та уникнення плагіату.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дотримання та порушення академічної доброчесності.
2. Академічний плагіат.
3. Самоплагіат, фабрикація та фальсифікація.
4. Оформлення результатів дослідження.
5. Розвиток академічної культури у здобувачів освіти.

Тести для самостійного опрацювання

1. Сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу

під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень – це:

- а) академічний плагіат;
- б) самоплагіат;
- в) фабрикація;
- г) фальсифікація;

2. Що не відноситься до дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти:

- а) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного і підсумкового контролю результатів навчання;
- б) посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- в) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- г) контроль за дотриманням академічної доброчесності здобувачами освіти

3. Що не відноситься до дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними і науковими працівниками:

- а) посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- б) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- в) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного і підсумкового контролю результатів навчання;
- г) надання достовірної інформації про методики і результати досліджень, джерела використаної інформації та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність

4. Порушенням академічної доброчесності не вважається:

- а) академічний плагіат;
- б) створення власного твору;
- в) самоплагіат;
- г) фабрикація.

5. Оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення

опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства – це:

- а) самоплагіат;
- б) фабрикація;
- в) обман;
- г) академічний плагіат.

6. Чи виявляють комп'ютерні програми такі види плагіату як:

- а) незначне перефразування тексту;
- б) некоректні запозичення з неоцифрованих джерел;
- в) заміна деяких кирилических літер (а, е, о, у, с) на схожі за виглядом латинські;
- г) технічні маніпуляції з текстом (невидимий текст тощо).

7. Що являється плагіатом:

- а) відтворення в тексті наукової роботи оприлюднених творів мистецтва без зазначення авторства цих творів мистецтва
- б) правильно оформлені цитати;
- в) назви праць у списку літератури;
- г) назва установи, де виконана робота.

8. Оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів -це

- а) самоплагіат;
- б) фабрикація;
- в) обман;
- г) академічний плагіат.

9. Вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях -це:

- а) самоплагіат;
- б) фабрикація;
- в) обман;
- г) академічний плагіат.

10. Свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень – це:

- а) самоплагіат;
- б) фальсифікація;
- в) обман;
- г) академічний плагіат.

11. Структура дисертації включає:

а) титульний аркуш; ключові слова; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); основна частина; список використаних джерел; додатки;

б) титульний аркуш; анотація; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); основна частина; висновки; список використаних джерел; додатки;

в) титульний аркуш; анотація; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); основна частина; список використаних джерел; додатки;

г) титульний аркуш; анотація; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); основна частина; список використаних джерел.

12. У вступі стисло викладають:

а) вказують практичне розв'язані завдання провідними науковими установами та організаціями, а також провідними вченими й фахівцями певної галузі; світові тенденції розв'язання поставлених проблем і/або завдань; актуальність роботи та підстави для її виконання; ціль роботи й можливі сфери застосування; взаємозв'язок з іншими роботами;

б) оцінку сучасного стану об'єкта дослідження або розробки, розкриваючи практично розв'язані завдання провідними науковими установами та організаціями, а також провідними вченими й фахівцями певної галузі; світові тенденції розв'язання поставлених проблем і/або завдань; актуальність роботи та підстави для її виконання; можливі сфери застосування; взаємозв'язок з іншими роботами;

в) оцінку сучасного стану об'єкта дослідження або розробки, розкриваючи практично розв'язані завдання провідними науковими установами та організаціями, а також провідними вченими й фахівцями певної галузі; світові тенденції розв'язання поставлених проблем і/або завдань; актуальність роботи та підстави для її виконання; ціль роботи й можливі сфери застосування;

г) оцінку сучасного стану об'єкта дослідження або розробки, розкриваючи практично розв'язані завдання провідними науковими установами та організаціями, а також провідними вченими й фахівцями певної галузі; світові тенденції розв'язання поставлених проблем і/або завдань; актуальність роботи та підстави для її

виконання; ціль роботи й можливі сфери застосування; взаємозв'язок з іншими роботами.

Практичні завдання

Завдання 1 Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Академічна доброчесність передбачає дотримання принципів чесності, прозорості та відповідальності у навчанні й дослідженнях.
2. Самоплагіат (повторне використання власних текстів без зазначення) є порушенням академічної доброчесності.
3. Використання чужих ідей без посилання на джерело не вважається порушенням, якщо це зроблено у навчальних роботах.
4. Допустимо купувати готові роботи й подавати їх як власні, якщо вони якісні.
5. Академічна доброчесність стосується лише студентів, викладачі не зобов'язані її дотримуватися.
6. Фальсифікація або вигадкування результатів досліджень є порушенням академічної доброчесності.
7. Використання списування на іспитах суперечить принципам академічної доброчесності.
8. Коректне цитування та посилання на джерела є важливою складовою академічної доброчесності.
9. Академічна доброчесність сприяє формуванню довіри до результатів наукової діяльності.
10. Порушення академічної доброчесності не має наслідків для студента чи викладача.

Завдання 2 Основні поняття теми

У представленій таблиці 2.11 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.11 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Академічна доброчесність	вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі чи наукових дослідженнях
2. Академічний плагіат	узагальнений короткий виклад її основного

	змісту
3. Самоплагіат	викладаються найбільш важливі наукові та практичні результати дисертації, вказуються наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження, а також можливі напрями продовження досліджень за тематикою дисертації.

Продовження таблиці 2.11

1	2
4. Фабрикація	Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання.
5. Фальсифікація	оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів
6. Анотація	вичерпно і повно викладено зміст власних досліджень здобувача наукового ступеня, зроблено посилання на всі наукові праці здобувача, наведені в анотації.
7. Висновки	сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання і провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень
8. Додатки	відображають тематику дослідження і забезпечують тематичний пошук роботи
9. Стилі цитування та бібліографічний опис списку джерел оформлюються згідно	свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень
10. У розділах дисертації має бути	оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства
11. У вступі дисертації	загальну характеристику дисертації

розміщують	
12. Ключові слова	включатися допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття дисертації

Теми рефератів

1. Цінності академічної доброчесності.
2. Академічна доброчесність у наукових дослідженнях.
3. Запобігання та виявлення академічного плагіату.

Самостійна робота

Завдання 1

Опрацювати Закон України «Про освіту» та внутрішні положення університету щодо академічної доброчесності. Скласти короткий конспект ключових вимог.

Завдання 2

Проаналізувати одну наукову статтю та визначити, чи дотримано в ній принципів академічної доброчесності (коректність цитування, відсутність плагіату, прозорість методики).

Завдання 3

Написати есе (1–2 сторінки) на тему «Чому академічна доброчесність є основою довіри до науки та освіти».

ТЕМА 11 ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів комплексного розуміння методологічних засад та практичних інструментів дослідження соціально-економічних процесів, ознайомленні з міждисциплінарним характером таких досліджень, а також у розвитку здатності застосовувати отримані знання для аналізу й прогнозування економічних і суспільних явищ.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Сформулювати основні принципи дослідження соціально-економічних систем.

2. Навести приклади емерджентності соціально-економічних систем.
3. Як визначається біфуркація в соціально-економічних системах?
4. Вказати форми розвитку соціально-економічних систем.
5. Сформулювати застосування принципів синергетики до аналізу соціально-економічних систем.
6. Перелічити основні принципи системного аналізу.
7. Дати визначення самоорганізації.
8. Навести приклад застосування принципів системного підходу до аналізу соціально-економічних систем.
9. Охарактеризувати особливості синергетики в наукових дослідженнях.

Практичні завдання

Завдання 1 Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Соціально-економічні дослідження завжди мають лише теоретичний характер.
2. Практика досліджень передбачає використання статистичних, соціологічних та економічних методів.
3. Результати соціально-економічних досліджень не впливають на державну політику.
4. Формулювання гіпотези є важливим етапом дослідження.
5. Соціально-економічні дослідження можуть поєднувати міждисциплінарні підходи.
6. У дослідженнях завжди використовуються лише кількісні методи.
7. Якісні методи (інтерв'ю, анкетування) також застосовуються у соціально-економічних дослідженнях.
8. Соціально-економічні дослідження спрямовані на аналіз і прогнозування суспільних та економічних явищ.
9. Вибірка респондентів у соціологічних дослідженнях не має значення для достовірності результатів.
10. Соціально-економічні дослідження можуть бути основою для бізнес-стратегій.
11. Міжнародні порівняльні дослідження є важливим джерелом для аналізу соціально-економічних процесів.

12. Соціально-економічні дослідження не потребують дотримання етичних норм.

Завдання 2

Підготуйте короткий аналітичний огляд (1–2 сторінки) сучасної соціально-економічної проблеми (наприклад: безробіття, інфляція, міграція, нерівність доходів). Визначте: актуальність проблеми; основні причини; можливі напрями вирішення.

Завдання 3

Розробіть просту модель (таблицю або схему) для аналізу соціально-економічного явища. Наприклад: фактори, що впливають на рівень зайнятості; взаємозв'язок між доходами населення та споживчими витратами. Поясніть, як ця модель може бути використана у дослідженні.

Теми рефератів

1. Методи системного аналізу.
2. Основні етапи проведення системного аналізу.
3. Синергетика та її основні принципи.
4. Суть економічної системи

Самостійна робота

Завдання 1

Проведіть міні-дослідження: складіть анкету з 5–7 запитань для опитування щодо економічних перспектив України.

Визначте мету опитування; сформулюйте запитання (відкриті та закриті); поясніть, як ви будете інтерпретувати отримані результати.

Завдання 2

Розробіть аналітичну таблицю «Фактори впливу на соціально-економічний розвиток регіону». У таблиці відобразіть:

- економічні фактори (інвестиції, зайнятість, доходи населення);
- соціальні фактори (освіта, охорона здоров'я, міграція);
- політичні та інституційні фактори (державна політика, місцеве самоврядування). Додайте короткі висновки щодо того, які фактори є найбільш визначальними для розвитку регіону.

ТЕМА 12 СПОСОБИ ЗАХИСТУ НАУКОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ. ОСНОВНІ АСПЕКТИ АВТОРСЬКОГО ПРАВА

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів знань про правові та організаційні механізми захисту інтелектуальної власності, ознайомленні з основними положеннями авторського права та суміжних прав, а також у розвитку навичок практичного застосування цих норм у науковій діяльності.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Дайте визначення основним поняттям авторського права.
2. Які історичні передумови виникнення права на авторство?
3. Назвіть чотири етапи еволюції авторського права.
4. Особливості вітчизняної системи охорони авторського права?
5. Об'єкти авторського права. Наведіть приклади.
6. Що таке суб'єкти авторського права?
7. Що не є суб'єктами авторського права. Чому?
8. Що не регламентується як суб'єкт авторського права?
9. Поясніть на прикладі, що таке неподільне співавторство?
10. Якими документами регламентуються відносини в сфері авторського права в Україні?

Тести для самостійного опрацювання

1. Об'єктом авторсько-правових відносин є:

- а) нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості;
- б) матеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості;
- в) нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості, а саме – твори науки, літератури, мистецтва;
- г) нематеріальне благо у вигляді творів науки, літератури, мистецтва.

2. Другий етап еволюції авторського права:

- а) приблизно XII–XVIII ст.
- б) приблизно XII ст.
- в) приблизно XVIII ст.
- г) приблизно XI ст.

3. Інтернаціоналізація правової охорони товарних знаків була започаткована:

- а) Європейською конвенцією з прав людини;
- б) Паризькою конвенцією про охорону промислової власності;

- в) конвенцією Міжнародної організації праці;
- г) Конвенція про кіберзлочинність.

4. Набір виключних прав, які дозволяють авторам отримати соціальні блага від результатів своєї творчої діяльності – це:

- а) суміжне право;
- б) авторське право;
- в) інтелектуальна власність;
- г) інноваційний продукт.

5. Вимагання визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в його примірниках і за будь якого публічного використання твору, якщо це практично можливо – відноситься до:

- а) нейманові права автора;
- б) майнові права автора;
- в) інтелектуальна власність;
- г) авторське право.

6. Виключне право на використання твору у будь-якій формі - відноситься до:

- а) нейманові права автора;
- б) майнові права автора;
- в) інтелектуальна власність;
- г) авторське право.

7. Об'єктами авторського права є:

- а) твори літератури і мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі;
- б) твори у галузі науки, мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі
- в) твори у галузі науки, літератури, виражені в будь-якій об'єктивній формі
- г) твори у галузі науки, літератури і мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі.

8. Сфера духовного виробництва, інтелектуальна діяльність людини, яка характеризується певними якостями – це:

- а) твір;
- б) творчість;
- в) творчий продукт;
- г) інтелектуальна власність.

9. Результат відображення у свідомості людини оточуючої її об'єктивної дійсності – це:

- а) твір;
- б) творчість;
- в) творчий продукт;
- г) інтелектуальна власність.

10. Результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів – це:

- а) твір;
- б) творчість;
- в) творчий продукт;
- г) інтелектуальна власність.

Практичні завдання

Завдання 1 Основні поняття теми

1. У представленій таблиці 2.12 наведені назва термінів (ліва колонка таблиці) та визначення цих термінів (права колонка таблиці). Необхідно правильно визначити значення цих термінів.

Таблиця 2.12 – Поняття теми

Назва терміна	Визначення
1	2
1. Авторське право в об'єктивному розумінні	становлення правової охорони результатів творчої діяльності характеризується привілеями
2. Авторське право в суб'єктивному розумінні	сфера духовного виробництва, інтелектуальна діяльність людини, яка характеризується певними якостями
3. Об'єктом авторсько-правових відносин є	результат відображення у свідомості людини оточуючої її об'єктивної дійсності.
4. Другий етап еволюції авторського права	фізична особа, яка своєю творчою працею створила твір, тобто безпосередній створювач твору
5. Об'єктами авторського права є	нематеріальне благо у вигляді продукту духовної творчості, а саме – твори науки, літератури, мистецтва
6. Творчість	кількох осіб при створенні твору спільною творчою працею
7. Продукт творчості	являє собою сукупність правових норм, що регулюють коло суспільних відносин зі

	створення та використання творів науки, літератури і мистецтва.
8. Твір	твір складається із частин, створених різними авторами, і кожна з них має самостійне значення та може використовуватися відокремлено від твору в цілому
9. Автором є	твори у галузі науки, літератури і мистецтва, виражені в будь-якій об'єктивній формі

Продовження таблиці 2.12

1	2
10. Співавторами є	особисті немайнові та майнові права, які виникають у автора у зв'язку зі створенням ним твору і охороняються законом.
11.Неподільне співавторство	твір утворює одне нерозривне ціле
12.Подільне співавторство	результат творчої праці, комплекс ідей, образів, поглядів тощо.

Завдання 2

Підготуйте короткий кейс-аналіз (1–2 сторінки) на тему: «Захист авторських прав на наукову статтю». У роботі потрібно:

- описати процедуру реєстрації авторського права;
- визначити можливі ризики порушення прав (плагіат, несанкціоноване використання);
- запропонувати способи захисту (юридичні, організаційні, технічні).

Завдання 3

Розробіть схему «Способи захисту результатів наукової діяльності» у вигляді таблиці або блок-діаграми. У ній відобразіть:

- правові способи (патентування, ліцензування, реєстрація авторських прав);
- організаційні способи (угоди про конфіденційність, внутрішні регламенти);
- технічні способи (захист електронних даних, цифрові ідентифікатори DOI).

Теми рефератів

1. Інтелектуальна власність як каталізатор інноваційного розвитку: аналіз впливу на соціально-економічні відносини.
2. Інтелектуальна власність і конкурентоспроможність національної економіки
3. Правові аспекти захисту інтелектуальної власності та їх вплив на соціально-економічні відносини.
4. Історія розвитку авторського права та суміжних прав.
5. Авторські права в цифрову епоху: виклики та рішення.

6. Роль авторського права і суміжних прав у розвитку культурної індустрії

Самостійна робота

Завдання 1

Підготуйте аналітичний огляд (2–3 сторінки) на тему: «Патентування як форма захисту наукових результатів». У роботі розкрийте:

- що таке патент і які об'єкти можуть бути запатентовані;
- процедуру отримання патенту;
- переваги та обмеження патентного захисту;
- приклади успішного патентування у науковій сфері.

Завдання 2

Складіть порівняльну таблицю «Авторське право ↔ Патентне право». У таблиці відобразіть:

- об'єкти захисту;
- термін дії прав;
- процедуру оформлення;
- приклади застосування у науковій діяльності;
- основні відмінності та спільні риси.

ТЕМА 13 МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ВИНАХОДІВ ТА СКЛАДАННЯ ЗАЯВКИ НА ВИНАХІД

Мета проведення: полягає у формуванні у студентів знань і практичних навичок щодо процесу ідентифікації нових технічних рішень, визначення їхньої новизни та корисності, а також ознайомленні з процедурою підготовки й подання заявки на винахід відповідно до чинного законодавства.

Питання для самоконтролю та дискусій

1. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».
2. Які загальні вимоги до змісту документів заявки на винахід?
3. Що таке опис винаходу (корисної моделі)?
4. Що таке аналог винаходу (корисної моделі)?
5. З якою метою складають реферат на винахід?

6. Складання формули винаходу (корисної моделі).
7. Особливості змісту заявки на винахід щодо пристрою.
8. Які особливості подання заявки на секретний винахід?
9. Згідно із законом України «Про державну таємницю» чи дозволяється патентування секретного винаходу або секретної корисної моделі в іноземних державах ?
10. Які особливості подання міжнародної заявки на винахід?

Тести для самостійного опрацювання

1. Патент дає його власнику:

- а) виключне право на використання винаходу;
- б) право на використання винаходу
- в) авторське право на винахід;
- г) авторство.

2. Авторські посвідчення засвідчують

- а) виключне право на використання винаходу;
- б) право на використання винаходу
- в) авторське право на винахід;
- г) авторство.

3. Бібліографічний опис винаходів включає:

- а) номер патенту, час подачі заявки, ім'я власника патенту, індекси патентних класифікацій;
- б) номер патенту, час подачі заявки, ім'я власника патенту чи авторського свідоцтва, індекси патентних класифікацій, патентна формула;
- в) номер патенту, час подачі заявки, ім'я власника патенту чи авторського свідоцтва, індекси патентних класифікацій, літературні посилання;
- г) номер патенту, час подачі заявки, ім'я власника патенту чи авторського свідоцтва, індекси патентних класифікацій.

4. Заявка на корисну модель повинна містити:

- а) заяву про видачу патенту, опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі); креслення (якщо на них є посилання в описі);
- б) заяву про видачу патенту, опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі); креслення (якщо на них є посилання в описі); реферат;

в) заяву про видачу патенту, опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі); креслення (якщо на них є посилання в описі); реферат; літературні посилання;

г) заяву про видачу патенту, опис винаходу (корисної моделі); формулу винаходу (корисної моделі); креслення (якщо на них є посилання в описі); реферат; час подачі заявки.

5. Мінімальний розмір полів аркушів опису, формули, реферату становить, мм:

а) ліве – 30; – верхнє – 20; – праве і нижнє – 10;

б) ліве – 25; – верхнє – 25; – праве – 10; – нижнє – 15;

в) ліве – 20; – верхнє – 25; – праве – 10; – нижнє – 20;

г) ліве – 25; – верхнє – 20; – праве і нижнє – 20.

6. Мінімальний розмір полів аркушів креслень становить, мм:

а) ліве – 30; – верхнє – 20; – праве і нижнє – 10;

б) ліве – 25; – верхнє – 25; – праве – 10; – нижнє – 15;

в) ліве – 20; – верхнє – 25; – праве – 10; – нижнє – 20;

г) ліве – 25; – верхнє – 20; – праве і нижнє – 20.

7. Формула винаходу (корисної моделі) призначена для:

а) визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом (деклараційним патентом);

б) виявлення нових властивостей або покращання характеристик відомих властивостей об'єкта винаходу;

в) виявлення нових властивостей;

г) до якої галузі належить винахід (корисна модель).

8. Під технічним результатом винаходу (корисної моделі) розуміють:

а) визначення обсягу правової охорони, яка надається патентом (деклараційним патентом);

б) виявлення нових властивостей або покращання характеристик відомих властивостей об'єкта винаходу;

в) виявлення нових властивостей;

г) до якої галузі належить винахід (корисна модель).

9. Типи первинних патентних документів:

а) патенти, розпорядчі документи;

б) авторські свідоцтва, розпорядчі документи;

в) патенти, авторські свідоцтва;

г) акт приймання виконаних робіт, касовий ордер.

10. Можна виділити дослідження патентів:

- а) предметні; іменні; нумераційні; аналогові;
- б) предметні; на пред'явника; нумераційні; аналогові;
- в) предметні; іменні; нумераційні; цифрові;
- г) предметні; іменні; спискові аналогові.

Практичні завдання

Завдання 1 Визначте, яке з положень правильне, а яке помилкове

1. Винахід завжди визначається як будь-яка нова ідея.
2. Основними критеріями винаходу є новизна, винахідницький рівень та промислова придатність.
3. Для складання заявки на винахід достатньо лише короткого опису ідеї.
4. Формула винаходу є ключовим елементом заявки.
5. Креслення у заявці завжди є обов'язковими.
6. Попередній пошук технічних рішень допомагає визначити новизну винаходу.
7. Винахід може бути запатентований без перевірки його промислової придатності.
8. Подання заявки здійснюється до патентного відомства.
9. Експертиза заявки включає перевірку відповідності критеріям патентоспроможності.
10. Отримання патенту гарантує автору необмежене право на винахід.
11. Винахід може бути комерціалізований через ліцензійні угоди.
12. Етичні норми не мають значення при складанні заявки на винахід.

Завдання 2

Підготуйте приклад заявки на винахід (короткий варіант). У роботі потрібно скласти: назву винаходу, опис сутності та призначення, формулу винаходу (основні ознаки), короткий реферат (2–3 абзаци).

Завдання 3

Розробіть алгоритм «Етапи складання заявки на винахід» у вигляді схеми або таблиці. У ньому відобразіть:

1. Виявлення технічного рішення та перевірка його новизни.
2. Пошук аналогів і аналіз патентної інформації.
3. Підготовка опису винаходу.
4. Формулювання винахідницької формули.
5. Додавання креслень (за потреби).
6. Складання реферату.
7. Подання заявки до патентного відомства.

Теми для рефератів

1. Критерії патентоспроможності винаходу та їх практичне значення.
2. Структура заявки на винахід: опис, формула, креслення, реферат.
3. Методика пошуку та аналізу технічних рішень при виявленні винаходів.

Самостійна робота

Завдання 1

Складіть таблицю «Структура заявки на винахід» із такими блоками:

1. Назва винаходу;
2. Опис сутності та призначення;
3. Формула винаходу;
4. Креслення (за потреби);
5. Реферат.

Додайте короткі пояснення до кожного елемента, вказавши його роль у процесі патентування.

Завдання 2

Підготуйте аналітичний огляд (2–3 сторінки) на тему: «Етапи складання заявки на винахід та їх практичне значення».

У роботі потрібно: описати послідовність дій від виявлення технічного рішення до подання заявки, розкрити роль кожного етапу (пошук аналогів, опис винаходу, формула, креслення, реферат), пояснити, які помилки найчастіше допускають заявники та як їх

уникнути, зробити висновок про значення правильно оформленої заявки для отримання патенту.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

Список рекомендованої літератури

1. Невлюдов І.Ш., Олександров Ю.М., Андрусевич А.О., Чала О.О. Основи наукових досліджень: Навч. посібник. Prague, OKTAN PRINT, 2024 468 с. з іл.

2. Марта Мальська, Наталія Паньків Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Львів : Видавництво ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 226 с.

3. Основи наукових досліджень: навчально-методичний посібник для студентів та аспірантів всіх форм навчання спеціальностей 053 «Психологія», 011 «Освітні, педагогічні науки», 232 «Соціальне забезпечення» / О. Г. Романовський, А. І. Черкашин, Л. М. Грень та ін. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 150 с.

4. Каламбет С.В. Методолія наукових досліджень: Навч. посіб. / С.В. Каламбет, С.І. Іванов, Ю.В. Півняк Ю.В. Дн-вськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.

5. «Про затвердження Переліку наукових спеціальностей»: Наказ Міністерства освіти і науки України № 1057 від 14.09.2011 . Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1133-11#Text>.

6. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 3, ст.25. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>

7. Конспект лекцій із дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» для підготовки доктора філософії спеціальності 051 «Економіка» за освітньо-науковою програмою «Економіка». Полтавська політехніка, 2021 – 120 с. Режим доступу: <https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PoltNTU/11342/3/%D0%9A%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%20%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%86%D1%96%D0%B9%20%D0%9C%D0%9E%D0%9D%D0%94.pdf>

8 Основи наукових досліджень: навчальний посібник / О.М. Сінчук, Т.М. Берідзе, М.Л. Барановська, О.В. Данілін, Д.О. Кальмус. Кременчук : ПП Щербатих О.В. 2022. 196 с.

9 Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2025 році / НАН України. Київ: Академперіодика, 2026. 608 с. Режим доступу: <https://www.nas.gov.ua/storage/editor/files/zvit-2025-projekt.pdf>.

10 Основи наукових досліджень: навч. посіб. для студентів

спеціальності 6.03050901 “Облік і аудит” / Укладачі доцент, к. е. н. Дерій В.А., викладач Римар Г.А. Тернопіль, 2012. 127 с.

11 Леоненко П., Федосов В., Юхименко П. Фінансова наука: генеза, еволюція та розвиток. *Ринок цінних паперів України*. 2017. № 1-2. С. 3-30. URL: <http://securities.usmdi.org/PDF/993.pdf>.

12 Лопух К. В. Історія економічного консерватизму: відродження старих цінностей у нових умовах. *Бізнес-інформ*. 2013. № 3. С. 376-381.

13 Тема 1. Історія виникнення бухгалтерського обліку. Режим доступу: https://arm.navs.edu.ua/books/sud_buh/files/Tema_1.pdf

14 Тофель Ю. Історія виникнення і розвитку бухгалтерського обліку. Режим доступу: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/45286/2/RSESGEP_2024_Tofel_J-The_history_of_the_emergence_124-125.pdf.

15. Бухгалтерський облік як наука в постіндустріальній економіці. Режим доступу: [learn.ztu.edu.ua > mod > resource > view](http://learn.ztu.edu.ua/mod/resource/view).

16. Шара Є. Облік і звітність в оподаткуванні : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 496 с.

17. Гетманчук К.С., Пар’єва О.О. Дослідження становлення методології бухгалтерського обліку: VII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті». Одеса, 5-9 грудня 2016 р. Режим доступу: <https://economics.net.ua/files/science/ipreed/2016/28.pdf>

18. Стахів І. М., Стасюк О.М. Історія формування бухгалтерського обліку в рамках нормативної теорії. *Економіка та суспільство*. Випуск № 44 / 2022. Режим доступу: [www.economyandsociety.in.ua > journal > article > download](http://www.economyandsociety.in.ua/journal/article/download). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-98>.

19. Малюга Н.М. Наукові дослідження в бухгалтерському обліку: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних заходів / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир: ПП «Рута», 2003. 476 с.

20. Волинська А.В. Історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32505/1/%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf>

21. Джерелейко Т. В. Історія розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Режим доступу:

http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/2918/1/%D0%94%D0%B6%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B9%D0%BA%D0%BE_%D0%9E%D0%91%D0%A1_31.pdf

22. Гоголь Т. Методологія бухгалтерського обліку як напрямок наукових досліджень в інноваційній економіці. *Вісник THEU*. 2012. № 2. С. 151-158.

23. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.

24. Бірта Г. О., Бургу Ю.Г. Методологія і організація наукових досліджень. : навч.посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.

25. Основи методології та організації наукових досліджень : Навч.посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / А. Є. Конверський та ін; ред. А. Є. Конверський. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 135 с.

26. Основи наукових досліджень : навч. посібник / Т. М. Брикова, О. Г. Терешкін. Електрон. дані. Харків : ХДУХТ, 2020.

27. Бруханський Р. Ф. Б 89 Методологія наукових досліджень : навч. посіб. (для студ. спец. 071 Облік і оподаткування). / Р.Ф. Бруханський , Ю.В. Осадца. Тернопіль : 2022. 208 с. https://document.kdu.edu.ua/info_zab/072_1324.pdf

28. Методичні вказівки до виконання дипломної роботи для здобувачів вищої освіти зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» другого магістерського рівня усіх форм навчання / Укл. Лищенко О.Г., Фатюха Н. Г. Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2024. 71 с